

Príručka pre učiteľov k učebnici Človek a spoločnosť pre 2. ročník ZŠ

Úvod

Učebnica, aj táto príručka k nej, zohľadňujú **vývinové osobitosti detí vo veku 7 až 8 rokov** a zároveň vychádzajú z princípov **súčasnej pedagogiky a didaktiky 21. storočia**. Učebnica:

- ✓ **Prepája učenie so životom detí** – témy a úlohy vychádzajú z ich každodenných skúseností a reálnych situácií, ktoré žiaci poznajú zo školy, rodiny a komunity.
- ✓ Podporuje **rozvoj kritického a tvorivého myslenia** – žiaci sú vedené k tomu, aby premýšľali, porovnávali, pýtali sa a hľadali riešenia.
- ✓ Rozvíja **komunikačné a sociálne zručnosti** – mnohé aktivity sú postavené na rozhovore, spolupráci, počúvaní a zdieľaní názorov.
- ✓ Využíva **interaktívne a zážitkové učenie** – ponúka rôzne formy úloh: pozorovanie, diskusiu, prácu v skupinách (veľkú časť úloh možno spracovať ako prácu v skupine), jednoduchý výskum, či tvorivé aktivity.
- ✓ Podporuje **zodpovednosť a občiansku angažovanosť** – žiaci sa učia nielen poznať svoje okolie, ale aj aktívne prispievať k jeho zlepšeniu.
- ✓ Je **inkluzívna a rešpektujúca** – rešpektuje rôznorodosť žiakov, podporuje rovnosť, empatiu a citlivosť voči iným.

Takto postavená učebnica vedie žiakov k tomu, aby sa učili nielen vedieť, ale aj myslieť, spolupracovať a konať – čo sú kľúčové zručnosti pre život v dnešnom svete.

Žiaci vo veku 7 až 8 rokov sú čoraz samostatnejšie a rýchlo sa rozvíjajú po poznávacej aj sociálnej stránke. Ich myslenie je čoraz zložitejšie – dokážu pochopiť, že iní ľudia môžu premýšľať inak ako oni, a učia sa zvažovať viacero názorov alebo riešení.

Zlepšuje sa aj ich pozornosť a pamäť, vedia sa dlhšie sústrediť na jednu úlohu. Postupne si formujú vlastné názory na to, čo je správne a spravodlivé, a začínajú uvažovať o rovnosti, spolupráci a zodpovednosti.

V tomto veku sú žiaci veľmi vnímaví na vzťahy medzi ľuďmi, učia sa spolupracovať, riešiť problémy a vnímať situácie z rôznych pohľadov. Učivo, ktoré vychádza z ich každodennej skúsenosti, je pre ne najzrozumiteľnejšie a najzaujímavejšie.

Učebnica tieto vývinové osobitosti rešpektuje – podporuje otvorenú diskusiu, praktické uvažovanie, a vytvára priestor na učenie prostredníctvom skúsenosti a pozorovania.

¹ Tento text nie je jazykovo upravený a môže obsahovať gramatické alebo štylistické chyby

Štruktúra a členenie učebnice

Učebnica

Učebnica je členená podľa komponentov vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť, ktoré sú spracované v jednotlivých lekciami. Postupne sa v nej prechádza občianskym, dejepisným a geografickým komponentom, ktoré sú v učebnici (ako aj v jednotlivých lekciami) navzájom prepojené.

Eticko-osobnostný komponent nie je spracovaný samostatne (bude spracovaný v samostatných lekciami v ďalších časti série), jeho štandardy sú však zahrnuté v obsahu a cieľoch lekciami – niekde implicitne, inde explicitne.

Táto učebnica – rovnako ako celá sada z vydavateľstva VINTE – pokrýva celý povinný obsah predmetu Človek a spoločnosť podľa nového Štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP). Každý cieľ a výkonový štandard ŠVP je v učebnici zastúpený a naplnený. Na základe toho získali učebnice aj doložku ministerstva školstva. Zároveň sú prostredníctvom aktivít a textov rozvíjané aj všetky spôsobilosti podľa obsahových štandardov.

Niektoré lekcie, ktoré nie sú plne v súlade so ŠVP, sú takto viditeľne označené v pravej dolnej časti dvojstrany učebnice. Ide napríklad o lekciiu *Bezpečne na ceste*, ktorá podľa nového ŠVP nepatrí do oblasti **Človek a spoločnosť**, ale je **čiastočne zastúpená vo vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb**. Napriek tomu sme ju do učebnice zaradili, lebo ju vnímame ako praktickú a dôležitú pre život detí.

Tri lekcie o tradičných sviatkoch nájdete na konci učebnice. Odporúčame ich zaradiť tesne pred danými sviatkami.

Lekcie

Takmer každá lekcii v učebnici je spracovaná na dvoch stranách. Výnimkou sú lekcie na stranách 50 a 54, kde pracujeme s veľkými obrázkami, a preto sú spracované na štyroch stranách. Záverečná (hodnotiaca) lekcii na strane 68 je spracovaná na jednej strane.

V každej lekcii nájdete informačnú časť, úlohy (spravidla sú 3 alebo 4), otázky do diskusie a zhrnutie. Úlohy majú gradovanú náročnosť. Väčšinou je prvá z nich jednoduchšia a ďalšie sú čoraz komplexnejšie.

Otázky v diskusii môžete ale nemusíte žiakom klásť. Môžete ich klásť aj počas alebo po spracovaní niektorých z úloh. Sú definované tak, aby sa priamo týkali učiva prebraného na hodine a aby nebolo na ne možné odpovedať odpoveďou ÁNO/NIE.

Zhrnutie spravidla vysvetľuje základné poznatky z hodiny v niekoľkých vetách. Môže vám pomôcť lepšie uchopiť so žiakmi reflexiu. Môžete tiež žiakov vyzvať, aby si zhrnutie samy prečítali a zopakovali si tak hlavné učivo hodiny.

Námety na prácu vonku

Nájdete ich na úplnom konci učebnice. Majú jednoduchú grafiku, lebo sú určené len vám – učiteľom. Ponúkame námety na tri hodiny vonku (určovanie svetových strán, spoznávanie turistických značiek v okolí školy a spoznávanie okolia školy alebo obce z výšky). Vyberte si

jednu alebo viac z nich podľa vašich podmienok a podmienok v okolí školy. Je vhodné zaradiť ich tak, aby nadväzovali na podobné lekcie (odporúčanie zaradenia nájdete vo vzorovom TVVP na webe www.vinte.sk.)

Pravidlá (princípy) učebnice

Čomu sme sa zámerne vyhli:

- **Triviálnym úlohám** – Nezjednodušujeme učivo natoľko, že by strácalo svoju výzvu alebo hĺbku. V celej sade troch učebníc nájdete len jednu krížovku, žiadne osemsmernky ani bezduché hry s písmenami, otázky typu ÁNO/NIE, ani mechanické spájanie či zábavné doplňovačky bez hlbšej pedagogickej hodnoty. Namiesto toho ponúkame úlohy s významom, ktoré vedú žiakov k premýšľaniu, argumentácii a diskusii.
- **Bezduchému memorovaniu** – V učebnici nenájdete poučky, definície ani fakty, ktoré by žiaci mali memorovať bez porozumenia. Nechceme, aby si žiaci „pamätali, čo majú povedať“, ale aby rozumeli tomu, čo hovoria a robia. Učivo je vždy zasadené do kontextu, prepojené s reálnym životom a podnecuje žiakov k tomu, aby im učenie dávalo zmysel.
- **Zbytočným odbočkám a kuriozitám** – Sústredíme sa na kľúčové učivo podľa ŠVP, bez nadbytočných „zaujímavostí“, ktoré síce môžu pôsobiť atraktívne, no často odvádzajú pozornosť od hlavného cieľa učenia.
- **Náročnej príprave učiteľov pred hodinou** – Učebnica je navrhnutá tak, aby učitelia nepotrebovali žiadne ďalšie pomôcky. Nie je nutné nič vystrihovať, kopírovať, fotiť a lepiť. Ani oznamovať žiakom, aby si niečo na ďalšiu hodinu pripravili a priniesli. Všetko potrebné je súčasťou pracovnej učebnice.
- **Závislosti od techniky** – Celú látku zvládnete aj bez použitia projektora či počítača. Stačí samotná učebnica a aktivita v triede.
- **Domácim úlohám ako povinnému pokračovaniu hodiny** – Učebnica nepracuje s konceptom „dokončíte doma“. Ak sa rozhodnete zadať domácu úlohu, máte túto možnosť, no nie je to nevyhnutná súčasť práce s učebnicou.

Poznámka

Väčšina úloh v tejto učebnici je formulovaná na individuálnu prácu, no môžete ich jednoducho adaptovať pre prácu v skupinách alebo dvojiciach. Odporúčame využívať skupinovú prácu čo najčastejšie. Skupinová práca je dôležitá, pretože rozvíja spoluprácu, kritické myslenie a schopnosť riešiť problémy v tímovom prostredí, čo žiakom pomáha pripraviť sa na reálne životné situácie.

Lekcie

4|PO PRÁZDNINÁCH OPÄŤ V ŠKOLE

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Téma nie je súčasťou ŠVP	vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	prezentovať výsledky svojej práce krátkym slovným opisom a v podobe nákresu, plagátu alebo modelu	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.

Zhrnutie a ciele lekcie:

Táto otváracia lekcia je navrhnutá ako voľný, priateľský vstup do školského roka. Cieľom nie je učiť nové poznatky, ale:

- aktivizovať spomienky detí na prázdniny a predchádzajúci školský rok;
- podporiť pozitívny vzťah k učeniu;
- predstaviť postavičky ježka Ota a veveričky Lujzy, ktoré budú deti sprevádzať učivom;
- pomôcť deťom zorientovať sa v školskom prostredí a školskom dni.

Didaktické odporúčania

Povedzte žiakom, že sa tento rok naučia veľa nového, ale že ako druháci už veľa vecí vedia a poznajú.

Predstavte ježka Ota a veveričku Lujzu ako kamarátov, ktorí im budú pomáhať – prečítajte bubliny z obrázkov.

- **Uvoľnený štart roka** – lekcia nemá testovať vedomosti, ale vytvoriť príjemnú atmosféru.
- **Flexibilita** – nie všetky deti chcú o prázdninách rozprávať, ak nemali silný zážitok. Ponúknite im napríklad možnosť vymyslieť, kam by chceli ísť na prázdniny v budúcnosti.
- **Spoločná aktivita** – niektoré úlohy je vhodné riešiť spolu, napríklad formou rozhovoru v kruhu.
- **Neopravujte chyby gramatiky pri vyjadrovaní** – cieľom je komunikácia, nie presnosť. Niektorí žiaci budú mať problém vyjadriť sa po lete písomne.

Úloha 1: Nakresli jeden zážitok z leta, na ktorý rád spomínaš

● **Účel:** žiaci si pripomenú príjemné prázdninové zážitky a aktivuje pozitívne emócie na začiatku roka.

Môžete ju viesť ako voľnú aktivitu – nemusí ísť o veľký výtvarný výkon. Stačí jednoduchá kresba (napr. výlet, kúpanie, návšteva starých rodičov).

♦ **Tip:** Pri kreslení sa pýtajte: „Kto bol (cez prázdniny / na výletoch) s tebou? Kam si šiel?“

■ **Úloha 2:** K obrázkom napíš takýto znak ✓, ak už tieto činnosti vieš robiť

● **Účel:** Žiaci si pripomenú, čo už poznajú z prvej triedy.

Ide o podporu sebavedomia, nie testovanie. Povzbudíte ich, napr.: „Pozrite, koľko toho už viete!“

■ **Úloha 3:** Napíš alebo nakresli dve ďalšie veci, ktoré už poznáš z prvej triedy

Žiaci budú zrejme kresliť aj veci, ktoré sa trochu vymykajú zadaniu. Ako napr. školské potreby, kamarátov, triedu, učiteľku, alebo aktivity: čítanie, telesná výchova, spev... Keďže ide o úvodnú hodinu, odporúčame v nej nechať väčšiu voľnosť.

Mladším alebo menej istým deťom pomôžte: „Kto si spomenie na všetky predmety, ktoré ste mali minulý rok a čo ste sa na nich učili?“

■ **Úloha 4:** Nájdi na obrázku tieto prvky a označ ich krížikom ✕

● **Účel:** Zábavná forma orientácie v ilustrácii a rozpoznávanie známych prvkov zo školy a okolia v kontexte tém, ktoré sa budú učiť na tomto predmete. Žiaci si precvičia zrakové vnímanie, pomenúvanie a spojenie s realitou.

Tip ♦ Ak je to potrebné, pomôžte žiakom čítaním zoznamu a názorným ukázaním niektorých prvkov.

Diskusia a očakávané odpovede

- **Aká bola tvoja dnešná cesta do školy? Všimol so so cestou niečo zaujímavé?**

Očakávané odpovede: „Pešo, autom, autobusom“, „S mamou“, „Po ceste som videl psa / veľké biele auto...“

Cieľ: Viesť k pomenovaniu dopravných situácií a pozorovania prostredia.

- **Vieš, koľko je hodín? Vieš aký je dnes deň v týždni?**

Cieľ: Aktivovať predstavu o čase.

Tip ♦ Ak deti nevedia, neopravujte – motivujte: „To všetko sa naučíme!“

- **Čo musíš počas cesty a pred príchodom do školy urobiť? Na čo si musíš dávať pozor?**

Očakávané odpovede: „Prezúť sa“, „Aby nás nezrazilo auto“, „Aby sme sa nestratili“, „Treba pozerať, keď prechádzam cez cestu“.

Cieľ: Otvárame tému pravidiel a bezpečnosti – neskôr sa k nej vrátíme.

6|PRAVIDLÁ A PREČO SÚ PRE NÁS DÔLEŽITÉ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Spoznávanie zmyslu pravidiel pre život ľudí (na príklade pravidiel hry).	spoluvytvárať a rešpektovať pravidlá platné v triede a škole	8. Cieľ: Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote i v spolužití s inými.
	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	
	používať elementárne pravidlá slušnej komunikácie s druhými na vyjadrenie úcty a dobrého vzťahu	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni	
	pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli bezpečné, rešpektujúce k dohodnutým pravidlám a podporné	
	vypočuť si myšlienky a názory druhých, rešpektovať ich spôsob uvažovania	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov	
	získať a interpretovať informácie z obrazových zdrojov (obrázky, fotografie, ilustrácie, video)	
	získať a interpretovať informácie z obrazových zdrojov (obrázky, fotografie, ilustrácie, video)	
Pojmy zo ŠVP: pravidlá, férovosť, spolupráca		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci si uvedomia, že pravidlá nie sú len „zákazy“, ale pomáhajú nám dohodnúť sa, ako spolu fungovať – v hrách, v triede aj v každodennom živote. Naučia sa viac o tom, že pravidlá prinášajú spravodlivosť, poriadok a bezpečie.

Didaktické odporúčania:

- Motivujte žiakov otázkami: „Čo si predstavuješ pod slovom pravidlo, pravidlá?“ „Prečo sú pravidlá dôležité?“ alebo „Aké pravidlá poznáte?“ Vytvorte priestor na ich názory a skúsenosti.
- Pomocou piškvoriek vysvetlite, ako pravidlá určujú, čo sa smie a čo nie. Demonštrujte na konkrétnom príklade, čo sa stane, ak pravidlá nie sú dodržiavané.
- Pýtajte sa detí na ich skúsenosti s hrami a pravidlami.
- Povzbudte kritické myslenie: Pýtajte sa žiakov, ako by vyzeral deň bez pravidiel.
- Zdôraznite zmysel pravidiel: Vedte žiakov k poznaniu, že pravidlá nie sú len obmedzením, ale aj pomocníkom, aby sa cítili bezpečne, férovo a mohli spolupracovať.

Úvod

„Aké pravidlá poznáte?“

„Prečo si myslíte, že sú pravidlá dôležité?“

Diskutujte s nimi / vysvetlite im:

Pravidlá nám pomáhajú spolu vychádzať, nehádať sa, a cítiť sa bezpečne. Vďaka nim je všetko spravodlivejšie a jasnejšie.

Plynule prejdite k piškvorkám ako úvodnému príkladu. Napr. sa môžete žiakov opýtať – Akú hru sa na obrázku hrajú Lujza s Otom?

Žiakov sa následne môžete spýtať, či poznajú hru piškvorky.

- Pozor, niektorí (zrejme väčšina žiakov) bude poznať len zjednodušenú verziu piškvoriek, kedy sa hrá v priestore 3x3 štvorčeky, avšak princíp je v oboch verziách veľmi podobný.

Najprv môžu vysvetliť pravidlá žiaci, potom zbežne doplňte (alebo vysvetlite) pravidlá piškvoriek podľa textu v učebnici.

Tip ♦ Na záver hodiny môžete žiakov vyzvať, aby si vo voľnom čase hru piškvorky vyskúšali medzi sebou. Potrebujú na to len štvorčekovaný papier a perá.

Úloha 1: Diskusia o dôsledkoch porušovania pravidiel

● **Účel:** Žiaci si uvedomia zmysel pravidiel – že umožňujú spravodlivosť, poriadok, ale niekedy aj zábavu. Rozvíjajú schopnosť vnímať dôsledky porušovania pravidiel v konkrétnej situácii.

Pýtajte sa žiakov: „Čo by sa stalo, ak by hráči piškvoriek nedodržiavali pravidlá?“

1

Odpovedz na otázku:

Čo by sa stalo pri hre piškvorky, ak by niekto pravidlá hry nedodržiaval?

- Očakávané odpovede:
- vznikol by zmätok,
 - nebolo by jasné, kto vyhral,
 - hráči by sa mohli pohádať,
 - hra by nemala zmysel
 - nikoho by taký chaos nebavil.

- **Vedzte diskusiu** k tomu, že každá hra má pravidlá a hra bez pravidiel nemá zmysel.

Úloha 2: Spoj čiarou pravidlá, ktoré k sebe patria.

● **Účel:** Žiaci sa naučia rozlišovať rôzne typy pravidiel (školské, domáce, dopravné, pravopisné). Uvedomia si, že pravidlá existujú v rôznych oblastiach života.

Prečítajte nahlas jednotlivé pravidlá, deti môžu hádať, kam patria. Podporujte vysvetľovanie: „Prečo si myslíš, že patrí tam?“

Povzbudzte žiakov, aby rozmýšľali o tom, kde sa s týmito pravidlami stretávajú.

Ak sa s princípom spájania správnych riešení čiarou ešte nestretli, vysvetlite im ho – môžete im pomôcť s prvým riešením.

Správne riešenie:

2 Spoj čiarou pravidlá, ktoré k sebe patria.

Pravidlá pravopisu		Meno sa píše veľkým začiatočným písmenom.
Dopravné pravidlá		Poupratujem si izbu.
Domáce pravidlá		V škole nepožívam mobilný telefón.
Školské pravidlá		Stoj, daj prednosť v jazde!

Úloha 3: K obrázkom napíš, aké pravidlá musíš na týchto miestach dodržiavať.

● **Účel:** Žiaci prepájajú svoje skúsenosti s pravidlami z rôznych prostredí.

Ukážte obrázky a pri každom sa pýtajte: „Čo sa tu smie / nesmie?“ „Čo by sa stalo, keby to niekto porušil?“

1. Pri hre a v športe 	2. V nákupnom centre
3. Na cestách 	4. V škole
5. Na plavárni 	6. Doma

Očakávané odpovede:

- **Pri hre a v športe** – férovosť, dodržiavanie pravidiel hry, nerobiť nebezpečné veci, ktoré môžu viesť k úrazu...
- **Na cestách** – bezpečnosť, dodržiavanie dopravných predpisov a riadenie sa podľa dopravných značiek (hoci ich v tomto veku pravdepodobne ešte nepoznajú – môžete im povedať, že sa ich naučíte čoskoro).
- **Na plavárni** – neskákať do vody, nekričať, správať sa slušne, dbať na bezpečnosť seba a iných, nejesť tam a neznečisťovať ju...
- **V nákupnom centre** – nerobiť neporiadok, nebyť hlučný, rešpektovať ostatných...
- **V škole** – nerušiť hodinu, rešpektovať učiteľov, byť všade načas, mať prezuvky, nepoužívať mobilný telefón...
- **Doma** – pomáhať, upratať si po sebe, umývať si zuby....

Úloha 4: Napíš alebo nakresli hry, ktoré sa hrávaš s kamarátmi alebo rodičmi a musia v nich byť dodržané pravidlá:

● **Účel:** Žiaci si (opäť) uvedomia, že pravidlá sa netýkajú len školy alebo dopravy, ale sú súčasťou aj bežného života – napr. hier. Posilňujú schopnosť spájať učivo s osobnou skúsenosťou.

Vyzvite žiakov, aby si spomenuli na obľúbenú hru. Kto chce, môže o nej aj rozprávať pred triedou. Žiaci môžu písať aj kresliť.

- Môžete ich nechať kresliť alebo zapisovať názvy hier a stručne uviesť pravidlá.
- Povoľte **kombináciu textu a kresby** – žiaci, ktorí majú slabšie jazykové zručnosti, môžu vyjadriť odpoveď výtvorne.

- Môžete urobiť **krátky brainstorming** na tabuľu – žiaci nahlas hovoria názvy hier, ktoré poznajú, a vy ich zapisujete. Pomôže to tým, ktorí si ťažšie spomínajú.

Očakávané odpovede:

- **Loptové hry** (futbal, vybíjaná – „musíme dodržať pravidlá, inak by to nebolo fér“).
- **Stolné hry** (Človeče nehnevaj sa, Monopoly... – „kto je na ťahu, čo sa smie robiť“).
- **Kartové hry** (pexeso, kvarteto alebo iné).
- **Vlastné vymyslené hry** – dôležité je, že žiaci vedia vysvetliť, aké pravidlá si určili.

Diskusia a očakávané odpovede

- **Ako vznikajú pravidlá?** Dohodou, rozhodnutím authority – rodičia, učitelia, iné authority....

Napr.: Rodičia vytvárajú pravidlá doma, učitelia v škole, niekto iný určuje dopravné pravidlá.

- **Kto pravidlá vytvára?** Rodičia, organizátori, majitelia alebo správcovia priestorov...

Môžete diskutovať o tom, ako sa pravidlá menia, keď sa menia okolnosti. Napr.: počas pandémie (COVID 19) sa zaviedli nové pravidlá.

? Aké ďalšie hry alebo súťaže poznáte? Nechajte žiakov pomenovať obľúbené hry a zopakovať ich pravidlá. Diskusia môže viesť aj ku kolektívnym športom, napr. futbal alebo hokej, prípadne individuálnym športom – džudo, karate, gymnastika...

♦ **Tip:** Vytvorte si na tabuľu dve kolónky – „Hra“ a „Pravidlá“ – a spoločne ich vyplňajte.

- **Predstavte si, ako by vyzeral deň v škole bez pravidiel?** Chaos, hluk, neporiadok, nikto by sa nič nenaučil, rušili by sme sa navzájom. Žiaci by boli možno zo začiatku nadšení, ale rýchlo by sa začali cítiť neprijemne, pretože by v škole nebol poriadok ani spravodlivosť. A čo by robil učiteľ? Nemohol by učiť, musel by riešiť konflikty.

Záver diskusie: Upevniť myšlienku, že pravidlá pomáhajú všetkým cítiť sa dobre, bezpečne a spravodlivo.

Diskutujte, prečo niektorí ľudia pravidlá ignorujú (napr. nevedia o nich, nesúhlasia s nimi, alebo si myslia, že ich nikto nevidí).

8|RODINNÉ PRAVIDLÁ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Opísanie pravidiel v rodine žiaka a poukázanie na ich význam.	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	používať elementárne pravidlá slušnej komunikácie s druhými na vyjadrenie úcty a dobrého vzťahu	
	pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli bezpečné, rešpektujúce k dohodnutým pravidlám a podporné	
	vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni	
	vypočuť si myšlienky a názory druhých, rešpektovať ich spôsob uvažovania	
Pojmy zo ŠVP: pravidlá		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Žiaci pochopia, že aj doma – podobne ako v hre alebo v škole – existujú dohody a pravidlá, ktoré nám pomáhajú spolu dobre vychádzať, mať poriadok a cítiť sa bezpečne. Zistia, že pravidlá nemusia vytvárať len dospelí, ale môžu sa dohodnúť aj spolu s deťmi (žiakmi).

Didaktické odporúčania:

- Vyhnite sa hodnoteniu odpovedí – cieľom je reflexia, nie správnosť.
- Pracujte so skúsenosťami žiakov, nie s abstrakciou.
- Zdôraznite význam pravidiel: Počas lekcie je vhodné pravidelne pripomínať, že pravidlá nie sú len obmedzením, ale pomáhajú vytvárať poriadok, bezpečnosť a dobré vzťahy.
- Podporujte vyjadrovanie kresbou aj slovne, podľa úrovne žiaka.
- Prípadné citlivé odpovede berte s rešpektom, pred triedou nerozoberajte „nevhodné“ pravidlá.

Úvod

Môžete začať otázkami: „Zdvihnite ruku, kto doma dodržiava nejaké pravidlo. Aké pravidlo to je?“ „Prečo si myslíš, že aj doma je potrebné mať pravidlá?“ a „Kto tieto pravidlá vytvára?“ V rámci diskusie žiaci premýšľajú, kto v rodine pravidlá vytvára (pravdepodobne najmä rodičia, možno aj starí rodičia) a aký majú význam. Poukážte na to, že pravidlá pomáhajú všetkým členom rodiny žiť spolu lepšie, byť zdraví, bezpeční a rešpektovať jeden druhého.

Úloha 1: Aké pravidlo musí dodržiavať veverička Lujza a ježko Oto u nich doma?

 Účel: Zaznamenať jednoduché pravidlo na základe obrázka – precvičuje sa pozorovanie a vyjadrenie jednoduchou vetou.

Pozrite si so žiakmi obrázky o veveričke Lujze a ježkovi Otovi.

Pýtajte sa (žiaci odpovede zapisujú pod obrázky):

- „Čo musí robiť veverička Lujza?
 - Vstávať ráno v určenom čase, v tomto prípade o 7:00.“
- „Aké pravidlo musí dodržiavať ježko Oto?
 - Upratovať si hračky, dávať ich na určené miesto.“

Pomocou týchto príkladov poukážte na to, že každá rodina má svoje vlastné pravidlá. A každá rodina môže mať tieto pravidlá iné.

Úloha 2: Pod obrázky napíš názvy pravidiel, ktoré treba doma dodržiavať

Prechádzajte obrázky jeden po druhom. Pýtajte sa: „Robíš to doma tiež? Ako to u vás voláte?“

- **Účel:** Pomenovať bežné domáce pravidlá pomocou ilustrácie a vlastnej skúsenosti.

Žiaci pracujú s obrázkami veveričky Lujzy a ježka Ota pri šiestich rôznych aktivitách (1. upratovanie, 2. umývanie rúk, 3. slušné stolovanie, 4. umývanie zubov, 5. triedenie odpadu, 6. hranie bez hádok).

Je na vás, či zvolíte individuálnu alebo skupinovú formu práce, resp. prácu v dvojiciach.

Diskutujte so žiakmi o tom, prečo sú tieto pravidlá dôležité. Žiaci môžu v spoločnej diskusii doplniť ďalšie pravidlá, ktoré poznajú zo svojich domovov.

Úloha 3: Aké pravidlá treba doma dodržiavať?

- **Účel:** Vymenovať konkrétne pravidlá z vlastného domáceho prostredia.

Žiaci píšú (individuálne) odpovede do vyznačeného priestoru. Do vedľajšieho okienka, budú kresliť príslušné značky z úlohy 4.

Pýtajte sa žiakov: „Aké pravidlá musíš doma dodržiavať?“

Povzbudte ich: „Niektoré pravidlá máme všetci podobné, niektoré sú špeciálne len u vás doma.“

- **Očakávané odpovede:**
 - **Čo musíš robiť každý deň?** Napríklad: upratovať si izbu, pomáhať s domácimi prácami, umývať si zuby...
 - **Čo nesmieš robiť?** Napríklad: nehrať sa s loptou alebo nenaháňať sa so súrodencom v byte, nerušiť iných počas učenia...

Ďalšie otázky:

- „Môže rodina fungovať bez pravidiel?“ (Očakávajte odpovede o chaose, konfliktoch alebo neporiadku.)
- „Aké pravidlá u vás dodržiavajú všetci členovia rodiny?“
- „Prečo je dôležité všade dodržiavať pravidlá?“

Úloha 4: Tvorivá aktivita – Medaily a výkričníky

- **Účel:** Podpora sebareflexie a rozvíjanie uvedomenia o fungovaní rodinných pravidiel.

Žiaci si nakreslia **medailu** k pravidlu, ktoré sa im **darí dodržiavať**; **výkričník** k pravidlu, ktoré by **chceli dodržiavať lepšie**; **hviezdičku** k pravidlám, ktoré **dodržiavajú aj ich rodičia**.

Diskusia:

1. **Prečo máme pravidlá aj v rodine?**
 - Pomáhajú udržiavať poriadok, zdravie a dobré vzťahy.
2. **Poznáš nejaké pravidlo, ktoré platí u vás v rodine aj v škole?**
 - Napr.: byť slušný, pomáhať, plniť (si) povinnosti.
3. **Čo by sa stalo, ak by sa akékoľvek pravidlo z tretej úlohy nedodržiavalo?**
 - Rozvíjajte odpovede o možných problémoch: chaos, hádky, zranenia.

10|PRAVIDLÁ V NAŠEJ TRIEDE

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Spoločná tvorba pravidiel života v triede, počas vyučovania i mimo neho, a zaviazanie sa dodržiavať ich (fair play).	spoluvytvárať a rešpektovať pravidlá platné v triede a škole	8. Cieľ: Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote v spolupžití s inými.
	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	
	preukázať citlivosť voči rôznym potrebám ľudí v blízkom okolí (k spolužiakom, kamarátom, susedom).	5. Cieľ: Uvedomiť si jedinečnosť a vzácnosť seba samého a druhých.
	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	používať elementárne pravidlá slušnej komunikácie s druhými na vyjadrenie úcty a dobrého vzťahu	
	vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni	
	pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli bezpečné, rešpektujúce k dohodnutým pravidlám a podporné	
	vypočuť si myšlienky a názory druhých, rešpektovať ich spôsob uvažovania	
	oceniť dobré vlastnosti a schopnosti druhých a akceptovať, že vlastnosti a schopnosti je možné rozvíjať	7. Cieľ: Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.
	pomenovať príčiny a dôsledky ľudského správania, s ktorými sa stretáva a posúdiť ich etický rozmer	10. Cieľ: Zapájať sa do prospešnej aktivity na úrovni triedy a školy.
podieľať sa na uskutočnení opatrenia na zlepšenie života v triede a škole.		

Pojmy zo ŠVP: pravidlá, školský poriadok, poďakovanie, ospravedlnenie, prosba, slušnosť, úcta

Zhrnutie a ciele lekcie:

Rozlíšiť správne a nesprávne správanie v triede. Navrhnuť a zapísať pravidlá pre triedne prostredie. Vytvoriť spoločný plagát pravidiel na uľahčenie ich dodržiavania.

Didaktické odporúčania:

- Vytvorte dôveru – nie všetky deti majú skúsenosť s rešpektujúcim prostredím.
- Citlivé témy (výsmech, ubližovanie) preberajte jemne, bez tlaku.
- Pozitívne formulujte pravidlá – uprednostnite „pomáhame si“ pred „neubližujeme si“.
- Vyzdvihnite spoluprácu a empatiu – najmä pri spoločných výstupoch, ako je triedny plagát.
- Pracujte s rôznorodosťou – pri obrázkoch nezabudnite pomenovať, že každý má právo cítiť sa dobre – bez ohľadu na vzhľad, jazyk, či pôvod.

Úvod:

„Pravidlá máme všade – v hrách, doma, na ulici aj v škole. Dnes sa porozprávame o tom, aké pravidlá potrebujeme v triede, aby sa tu každý cítil dobre.“

Môžete začať otázkou: „Prečo potrebujeme pravidlá aj v triede?“ Pomôžte žiakom pochopiť, že pravidlá vytvárajú bezpečné a férové prostredie, kde sa môžu všetci učiť, hrať a spolupracovať. Pripomeňte im, že pravidlá ukazujú, čo je správne, a pomáhajú nám predchádzať konfliktom alebo problémom.

Úloha 1: Rozpoznanie správania:

● **Účel:** Rozpoznať správanie, ktoré vytvára bezpečné alebo naopak nebezpečné a ubližujúce prostredie.

Ukážte žiakom obrázky rôznych situácií. Vyzvite ich, aby označili obrázky 😊 alebo ☹ podľa toho, či je správanie na nich vhodné alebo nevhodné.

Diskutujte:

- „Čo sa deje na každom obrázku?“
- „Prečo si označil tento obrázok týmto symbolom?“
- „Ako sa asi cíti tento chlapec/dievča?“
- „Čo by mohli urobiť inak?“

♦ **Tip:** Ak máte v triede čast' žiakov, ktorí ešte nerozumejú významu niektorých situácií (napr. výsmech), zjednodušte ich na: „Cítili by ste sa v takejto situácii dobre?“

1 Pozri si obrázky.

Na ktorých z nich sa deti správajú vhodne? Označ ich symbolom ☺	A na ktorých sa správajú nevhodne? Označ ich symbolom ☹
1 	2
3 	4
5 	6
7 	8
9 	10

1. Chlapec pomáha svojmu spolužiakovi – vysvetľuje mu učivo.
2. Spolužiaci spoločne pracujú na školskej úlohe.
3. Dievčatá spolužiačku ohovárajú/vysmievajú sa jej.
4. Deti sa bijú.
5. Chlapec sa vysmieva, možno mu zhodil veci.
6. Deti sa naháňajú po škole, kde je čerstvo umytá podlaha – hrozí úraz.
7. Chlapec spolužiačke podáva pohár vody, lebo sa necíti dobre.
8. Rôzne deti sa spoločne rozprávajú/kamarátia.
9. Deti sa aktívne zapájajú do hodiny.
10. Dievča utešuje chlapca, ktorý je z nejakého dôvodu nešťastný.

Poznámka:

Obrázky môžu byť rôznymi žiakmi interpretované inak. Povzbudzte ich, že neexistuje žiadna správna odpoveď. Dôležité je, aby žiaci pochopili, že nevhodné správanie môže niekomu ublížiť alebo narušiť bezpečnosť, zatiaľ čo vhodné správanie podporuje dobré vzťahy a spoluprácu.

Úloha 2: Návrh pravidiel pre triedu

● **Účel:** Navrhnuť konkrétne a pozitívne pravidlá triedneho správania.

Nechajte žiakov zamyslieť sa nad pravidlami, ktoré by mali platiť pre všetkých v triede.

Využite otázky:

- „Čo by ste chceli, aby každý v triede robil?“
- „Čo by ste nechceli, aby sa v triede dialo?“

Každý žiak môže zapísať tri pravidlá (napr.: „Pomáhame si navzájom,“ „Nekričíme,“ „Rešpektujeme učiteľa a spolužiakov“).

Poznámka: Možno ste už takéto pravidlá vytvárali v prvej triede alebo na inom predmete. V takom prípade môžete žiakov vyzvať, aby sa na ne rozpamätali a zapísali ich na dané miesto v úlohe č. 2. Následne môžete so žiakmi diskutovať o tom, či všetci a vždy tieto pravidlá dodržiavajú a ak nie, aké to má dôsledky (čo zlé to spôsobuje).

- Diskutujte o tom, ako pravidlá vytvárajú prostredie, kde sa všetci môžu cítiť bezpečne.

Tipy:

- Ak je niekto pasívny, pomôžte.: „Čo by sa ti v triede páčilo, keby to robili všetci?“
- Môžete pravidlá napísať na tabuľu a nechať deti hlasovať – čo by ste chceli, aby platilo pre všetkých v triede?
- Napokon môžete žiakov vyzvať k tomu, aby vybrali jedno pravidlo, ktoré považujú za najdôležitejšie.

Úloha 3:

● **Účel:** Pochopiť, že slušné slová a správanie pomáhajú vytvárať dobré vzťahy medzi ľuďmi. Vysvetliť, prečo je dôležité správať sa k ostatným s úctou.

Na konci úlohy sa môžete žiakov spýtať:

„Kedy ste naposledy niekomu poďakovali alebo sa ospravedlnili?“

„Ako by sa cítili, keby to neurobili?“

Zvýraznite jazyk ako nástroj rešpektu a slušnej komunikácie – slová ako „*prosím*“, „*dakujem*“, „*prepáč*“ pomáhajú budovať dobré vzťahy.

Diskusia

- 1. Prečo je dôležité, aby sa všetci v triede cítili bezpečne?**
 - Uvedte, že bezpečné prostredie je základom pre učenie, hru a dobré vzťahy.
- 2. Vieš, koho v škole osloviť, ak cítiš, že ti niekto ubližuje?**
 - Pripomeňte žiakom, že môžu hovoriť s učiteľom, školským psychológom alebo inými dospelými.
- 3. Poznáš slovo rešpekt? Čo znamená?**
 - Vysvetlite, že rešpekt znamená vážiť si druhých, správať sa k nim slušne a spravodlivo.

Môžete povzbudiť žiakov, aby sa aktívne podieľali na tvorbe pravidiel, čo zvýši ich vzájomný rešpekt a ochotu ich dodržiavať.

12|PRAVIDLÁ V ŠKOLE, OBCI A V PRÍRODE

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Zdôvodňovanie konkrétnych pravidiel v školskom poriadku alebo v obci.	spoluvytvárať a rešpektovať pravidlá platné v triede a škole	8. Cieľ: Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote i v spoločnosti s inými.
	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	
	podieľať sa na uskutočnení opatrenia na zlepšenie života v triede a škole.	10. Cieľ: Zapájať sa do prospešnej aktivity na úrovni triedy a školy.
	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	používať elementárne pravidlá slušnej komunikácie s druhými na vyjadrenie úcty a dobrého vzťahu	
	vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni	
	pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli bezpečné, rešpektujúce k dohodnutým pravidlám a podporné	
	vypočuť si myšlienky a názory druhých, rešpektovať ich spôsob uvažovania	
	oceniť dobré vlastnosti a schopnosti druhých a akceptovať, že vlastnosti a schopnosti je možné rozvíjať	7. Cieľ: Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.
	pomenovať príčiny a dôsledky ľudského správania, s ktorými sa stretáva a posúdiť ich etický rozmer	
Pojmy zo ŠVP: pravidlá, školský poriadok, obec		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Rozlíšiť rôzne druhy pravidiel (v škole, v obci, v prírode) a pochopiť ich význam pre bezpečný, spravodlivý a udržateľný život.

Didaktické odporúčania:

- Zdôraznite, že niektoré pravidlá chránia nás, iné iných a ďalšie naše prostredie.
- Rozlišujte medzi napísanými a nenapísanými pravidlami.
- V závere prepojte všetky typy pravidiel – škola, obec, príroda – ako súčasť každodenného života.
- Učivo je vhodné zaradiť v období, keď sa trieda učí (rozpráva) o spoločnom správaní – napríklad na ranných kruhoch.

Úvod:

Môžete začať diskusiou: „Prečo potrebujeme pravidlá na rôznych miestach – v škole, v obci alebo v prírode?“

Vysvetlite, že pravidlá pomáhajú chrániť ľudí, zabezpečiť pokojné spolužitie a ochraňovať prírodu pred poškodením.

Použite príklady z každodenného života: školský poriadok, dopravné značky v obci alebo pokyny pri túrach v prírode.

Úloha 1: Pravidlá v škole – Daj značku ✓ k pravidlám, ktoré sú vo vašom školskom poriadku

● **Účel:** Rozpoznať pravidlá, ktoré prispievajú k poriadku, bezpečnosti a dobrej atmosfére v škole.

Prečítajte so žiakmi zoznam pravidiel. Vyzvite ich, aby označili tie, ktoré sú v školskom poriadku vašej školy.

- Školský poriadok pravdepodobne budú poznať z prvého ročníka. Zopakujte jeho základné časti, strážte si však čas, aby ste s touto aktivitou nestrávili veľkú časť hodiny.

Diskutujte o tom, prečo sú školské pravidlá dôležité.

- Napr.: „Prečo je dôležité prichádzať včas?“
- „Ako prezuvky pomáhajú udržiavať školu čistú?“
- „Prečo nemôžu žiaci počas trvania vyučovania používať mobilné telefóny?“

Diskusná otázka: Ktoré pravidlo sa vám dodržiava najťažšie?

Úloha 2. Pravidlá v obci:

● **Účel:** Pomenovať význam zákazových značiek a identifikovať ich výskyt v prostredí obce.

Ukážte žiakom obrázky zákazových značiek a vyzvite ich, aby napísali, čo tieto značky znamenajú a kde ich môžu nájsť

- “Zákaz **skákania do vody**” – nájdeme na plavárni alebo kúpalisku či aquaparku.
- “Zákaz **vstupu**” – nájdeme pri stavbe.
- “Zákaz **bicyklovania**” a “Zákaz **vodenia psov**” – nájdeme v niektorých parkoch, kde sa môžu hrať aj malé deti.
- “Zákaz **hádzania odpadkov**” – takúto značku často neuvidíte, lebo všetci by mali vedieť, že odpady sa len tak do prírody alebo na cestu nevyhadzujú, ale môžeme ju niekedy nájsť pri ceste či niekde v obci (v parku).

Diskutujte o význame zákazových značiek. Spýtajte sa:

- „Prečo sú zákazové značky dôležité?“
- „Aké iné pravidlá v obci poznáte?“

Rozšírenie úlohy:

Vyzvite žiakov, aby si spomenuli na ďalšie značky, ktoré poznajú, a vysvetlili ich význam.

Úloha 3: Pravidlá v prírode:

● **Účel:** Navrhnuť správanie, ktoré chráni prírodu a zároveň predchádzať nebezpečenstvu počas pobytu vonku.

Nechajte žiakov zamyslieť sa nad pravidlami, ktoré by mali dodržiavať v prírode.

Prvá časť: „**Čo máme v prírode robiť, aby sme v nej nič nepoškodili a neznečistili ju?**“

- Možné odpovede:

„**Neodhadzovať odpadky.**“ – Pochváľte odpoveď a rozšírite ju. Spýtajte sa: „Čo sa stane s prírodou, ak odpadky necháme pohodené?“ alebo „Ako môžeme odpadky správne spracovať?“

„**Nerozkladať oheň mimo ohnisk.**“ – Vysvetlite riziko požiaru a prečo je dôležité rešpektovať miesta na táborenie. Pripomeňte im, že oheň môže spôsobiť nenapraviteľné škody.

„**Netrhať kvety a neničiť rastliny.**“ – Diskutujte o tom, prečo je dôležité nechať kvety rásť (ochrana druhov, estetika prírody). Opýtajte sa: „Aké zvieratá môžu kvety potrebovať?“

„**Nerušiť zvieratá.**“ – Vysvetlite, že príroda je domovom zvierat a nadmerný hluk alebo blízky kontakt môže zvieratá vystrašiť alebo ohroziť.

Druhá časť: „**Čo máme v prírode robiť, aby sa nám v nej nič zlé nestalo?**“

- Možné odpovede:

„**Mať vhodnú obuv.**“ – Zdôraznite, že správna obuv chráni pred úrazmi. Opýtajte sa: „Aké topánky sú najlepšie na túru?“ alebo „Čo sa môže stať, ak máme nesprávnu obuv?“

„**Vyhnúť sa blízkosti útesov alebo strmých svahov.**“ – aj keď výhľad alebo pekná fotka môže lákať, pády sú veľmi nebezpečné.

„**Sledovať predpoveď počasia.**“ – ak hrozia búrky, vyhnite sa túram, najmä tým na vysoké kopce. Na horách sa môže počasie zmeniť veľmi rýchlo.

„**Sledovať turistické značky.**“ – Diskutujte o dôležitosti značených trás. Spýtajte sa: „Čo by sa stalo, keby sme sa stratili mimo značených ciest?“ Zdôraznite, že o turistických značkách sa ešte budete na tomto predmete rozprávať.

„**Informovať niekoho o našej trase.**“ – Vysvetlite význam oznámenia trasy blízkym. Opýtajte sa: „Prečo je dôležité, aby niekto vedel, kde sme?“

Iné: mať dosť vody, dávať pozor na úpal, nikam ďaleko nechodiť sám...

Diskusia a očakávané odpovede

- „Čo podľa vás znamená veta: ‚V prírode nenechávaj nič, len vlastné stopy?‘“
 - Mali by sme z nej odísť domov tak, aby príroda zostala presne taká, aká bola, akoby sme tam vôbec neboli.

14|BEZPEČNE NA CESTE

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
<i>Téma nie je súčasťou ŠVP vo VO Človek a spoločnosť, ale je zastúpená vo VO Zdravie a pohyb</i>	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	dodržiavať pravidlá cestnej premávky pre chodcov a cyklistov (VO Zdravie a pohyb; Ochrana a bezpečnosť života a zdravia obyvateľstva).	

Obsah tejto témy nie je súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu.

...Napriek tomu sme sa ju rozhodli, aspoň jednou lekciov v učebnici, zaradiť. Látka totiž v ŠVP chýba, je okrajovo zastúpená len vo vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb. Sme presvedčení, že základy dopravnej výchovy by mali byť na základnej škole témou v aspoň jednej učebnici.

● Zhrnutie a ciele lekcie:

Pochopiť základné pravidlá bezpečného správania na ceste, naučiť sa rozpoznávať rizikové situácie a vedieť, ako sa správne pohybovať v premávke ako chodci.

- Naučiť sa pravidlá správneho prechádzania cez cestu a ich význam pre bezpečnosť.
- Rozlíšiť bezpečné a nebezpečné situácie na cestách (z pohľadu chodcov).
- Identifikovať reflexné prvky a ich dôležitosť pre viditeľnosť na cestách.

Didaktické odporúčania:

- Žiaci (deti) sú chodcami každý deň – téma sa ich priamo týka. Zapojte ich skúsenosti z cesty do školy.
- Dôležité je posilniť uvedomelú opatrnosť, nie strach.
- Vhodné je lekciov zaradiť pred výletom alebo návštevou dopravného ihriska.

Úvod:

Tému môžete uviesť vetou: „Aj na ceste máme pravidlá. Nie preto, že by nás mali obmedzovať, ale preto, aby nás chránili. Chodci, cyklisti, vodiči – všetci musíme spolupracovať, aby bola cesta bezpečná.“ Poukážte na význam priechodov pre chodcov a semaforov. Použite komiks s Lujzou a Otom, aby ste žiakom názorne priblížili správne postupy pri prechádzaní cez cestu.

■ Úloha 1: Pravidlá prechádzania cez cestu

● **Účel:** Pomenovať správny postup pred vstupom na priechod a vysvetliť dôvod trojitého pohľadu.

- Vyzvite žiakov, aby šípkami znázornili správny smer pohľadu: **doľava, doprava, doľava**.
- Diskutujte o význame tohto postupu:
 - „Prečo sa treba pozeráť aj na konci cesty?“ (Vodič môže prísť aj nečakane.)
 - „Čo by sa mohlo stať, ak sa nepozrieme poriadne?“

Vysvetlenie:

Keď chodec stojí na okraji cesty a chce vstúpiť na vozovku, autá spravidla prichádzajú z jeho **ľavej strany** ako prvé (Výnimkou môžu byť napr. jednosmerné ulice). Preto je dôležité najskôr skontrolovať tento smer.

Pohľad **doprava** je potrebný na overenie, či z tohto smeru neprichádza žiadne auto v druhom jazdnom pruhu alebo z nepredvídaných miest (napr. z križovatky alebo vedľajších ciest).

Pohľad späť **dolava** na záver zabezpečí, že sa nič nezmenilo, kým chodec sledoval pravú stranu. Napríklad či medzitým neprichádza rýchle auto alebo také, ktoré sme si predtým nevšimli.

Pravidlo je vhodné doplniť aj vetou: „Pozerať sa stále okolo seba, dávaj pozor a počúvaj.“ Nebezpečenstvo totiž môže prichádzať z rôznych strán a niekedy ho nevidíme, ale môžeme ho počuť.

Toto pravidlo platí aj pre cyklistov alebo šoférov áut, ktorí prechádzajú do križovatky.

♦ **Tip – VIDEO:** Ak máte tú možnosť, môžete im ukázať aj niektoré z videí k tejto téme, avšak tie sú v anglickom jazyku, napr.: <https://bit.ly/vlavovpravo>

■ Úloha 2: Rozlíšenie bezpečných a nebezpečných situácií

● **Účel:** Rozlíšiť vhodné a rizikové správanie v bežných situáciách na/pri ceste.

Zaznač bezpečné ✓ alebo nebezpečné ✗.

Ukážte žiakom obrázky rôznych situácií.

Pýtajte sa:

- „Čo je na tomto obrázku správne?“ alebo:
- „Prečo je táto situácia nebezpečná?“

Diskutujte o dôsledkoch nesprávneho správania na cestách.

Vysvetlenie:

Obr. 1 ✗ – Oto a Lujza cez priechod **utekajú**, zrejme sa hrajú. Nebezpečná situácia.

Obr. 2 ✓ – Oto a Lujza **stoja** pred priechodom, a to v dostatočnej vzdialenosti od cesty alebo obrubníka. **Pozerajú sa**, či z ľavej strany niečo neprichádza.

Obr. 3 ✗ – Oto a Lujza cez priechod **kráčajú krížom**, teda nie rovno – najkratšou možnou cestou. Je to nebezpečná situácia.

Obr. 4 ✓ – Oto a Lujza **plynule prechádzajú** cez priechod, pozorne sa **pozerajú** smerom, odkiaľ idú autá (doľava) a počúvajú.

Obr. 5 ✗ – Hoci Oto a Lujza správne prechádzajú plynule cez priechod pred ktorým stojí autobus, **spoza neho rýchlo prichádza auto**, ktoré nezastalo. Nie je to ich chyba, ale chyba šoféra, ktorý nedáva pozor. Preto je situáciu potrebné neustále kontrolovať a cez priechod prechádzať plynulo a neutekať. Ak ide o priechod bez semaforu, ktorý prechádza viacerými pruhmi (ako je to na obrázku), treba byť obzvlášť ostražitý – ideálne je vyhľadať priechod so semaforom.

Obr. 6 ✓ – Prechádzajú cez priechod, na semafore svieti **zelená** a obaja sa **pozerajú** smerom, odkiaľ prichádzajú autá.

Úloha 3: Význam a identifikácia reflexných prvkov

● **Účel:** Vymenovať reflexné predmety a správne určiť ich umiestnenie na tele alebo taške.

Povedzte žiakom, že reflexné prvky pomáhajú vodičom vidieť chodcov v tme aj cez deň.

Vyzvite žiakov, nech napíšu alebo nakreslia, aké reflexné veci poznajú (pásy, vesty, kľúčanky, prívesky, nálepky, reflexné prvky na oblečení, topánkach alebo ruksaku, traky, klipy na nohaviciach, vaky a pod.) a kde a ako ich treba nosiť.

Spýtajte sa ich, ktoré z nich sami nosia. Ak ich nenosia, je vhodné vyzvať ich, aby si ich zaobstarali, obvykle sú lacné a dostupné.

Vysvetlite im, že ak nemajú reflexné prvky alebo je zlá viditeľnosť, je vhodné mať zapnuté svetlo – na mobile alebo použiť cyklistickú lampu či “blikačky”. Tiež zdôraznite, že je veľmi nebezpečné bicyklovať pri zlej viditeľnosti bez svetla vpredu (biele svetlo) aj vzadu (červené svetlo, kt. môže aj blikať).

Diskutujte:

- „Prečo je dôležité byť na cestách viditeľný?“
- „Čo by si si obliekol, keby si musel ísť po ceste za tmy?“

✦ **Tip:** Môžete žiakov vyzvať, aby ukázali, aké rôzne reflexné prvky majú na sebe alebo pri sebe – priamo v triede.

Úloha 4: Prečo chodíme po pravej strane?

● **Účel:** Určiť správne pravidlo pohybu chodcov po chodníku.

Vyzvite žiakov, aby si vybrali správnu odpoveď zo zoznamu:

- „Aby sme sa nemuseli vyhýbať iným chodcom a oni nám.“

Diskutujte o význame organizovanej chôdze na chodníkoch, priechodoch a eskalátoroch, prípadne aj pri vystupovaní a nastupovaní do prostriedkov hromadnej dopravy.

Zdôraznite, že niektoré z týchto pravidiel sú nepísané, ale mali by sme ich dodržiavať, aby sme boli ohľaduplní k iným.

✚ **Tip:** Môžete si takúto chôdzu vyskúšať na otvorenom priestranstve (ak vám to dovoľujú vaše možnosti).

Diskusia a správne odpovede

1. Prečo sa treba pozerat' doľava a doprava, aj keď už prechádzame cez cestu?

- Nečakané situácie, ako blížiac sa auto, môžu ohroziť našu bezpečnosť.
- Auto môže prísť kedykoľvek a odkiaľkoľvek.

2. Prečo je dôležité dodržiavať pravidlá cestnej premávky?

- Pravidlá chránia nás aj ostatných účastníkov dopravy. Vyhneme sa tak prípadnej nehode a nešťastiu. Každoročne zomrie na slovenských cestách zbytočne takmer 300 ľudí.

3. Ako by vyzerala doprava bez pravidiel?

- Kedysi žiadne písané pravidlá neboli a s rastúcou hustotou dopravy to viedlo ku chaosu a mnohým nehodám. Dnes si už dopravu bez pravidiel ani nemožno predstaviť.

✚ **Tip na aktivitu vonku:** Rozdeľte žiakov do skupín: niektorí budú autá, iní chodci a dvaja budú semaforey. V triede alebo vonku vyznačte cestu a priechod pre chodcov.

Jeden žiak bude ovládať semafor pre autá – dostane kruh z farebného papiera (z jednej strany červený, z druhej zelený) a bude ho otáčať podľa potreby.

Druhý žiak bude ovládať semafor pre chodcov – dostane kruh so značkami stojacej a kráčajúcej postavy.

Vysvetlite, ako fungujú semaforey a kedy majú autá alebo chodci stáť či ísť.

16|KAM VOLAŤ O POMOC?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Riešenie modelových situácií (napr. koho a ako požiadať o pomoc, tiesňové linky).	stručne opísať význam kľúčových osôb, úradov, inštitúcií, občianskych iniciatív a udalostí v komunite a obci	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli bezpečné, rešpektujúce k dohodnutým pravidlám a podporné	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
Pojmy zo ŠVP: pomoc		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Pochopiť, v akých situáciách treba volať na tiesňové linky, poznať ich čísla, rozlíšiť, kedy volať pomoc, a naučiť sa správne nahlásiť núdzovú situáciu.

Didaktické odporúčania:

- Vysvetľujte pokojne, bez vyvolania strachu – ide o zvládnuteľné situácie, kde je potrebná pomoc.
- Zdôraznite, že tiesňové linky sú dôležité a je to vážna vec, ale nie je dôvod sa báť ich zavolať, keď je to potrebné.
- Simulácia volania môže byť nácvikom odvahy a pohotovosti.
- Dávajte dôraz na presnosť a pokoj pri informovaní – to sú zručnosti, ktoré žiaci neskôr využijú aj pri iných situáciách.
- Diskutujte, kedy volať a kedy nie – žiaci často nerozlišujú „problém“ od „ohrozenia“.

Úvod:

Tiesňové linky sú tu na to, aby pomáhali ľuďom v núdzi. Vysvetlite, že nie každá situácia vyžaduje volanie na tieto čísla, a je dôležité vedieť rozlíšiť, kedy ich využiť. Použite príbeh Lujzy a Ota, ktorý deťom názorne ukáže, ako postupovať pri zranení alebo nehode. Pýtajte sa:

„Žiaci, pozrite sa na obrázok, čo sa mohlo stať Lujze?“

„Čo urobí Oto v tejto situácii? Je niekto na blízku?“

- „Kedy je potrebné zavolať tiesňovú linku?“
 - Ak sa Lujza len udrela, stačí zavolať niekoho dospelého. Ak je zranenie veľmi vážne, je potrebné volať tiesňovú linku.
- „Poznáte čísla na záchranné zložky?“

Úloha 1: Priradenie čísel k záchranným zložkám

● **Účel:** Naučiť sa priradiť čísla k hasičom (150), polícii (158), záchrannej službe (155) a zapamätať si spoločné číslo 112.

- Predstavte žiakom základné čísla na tiesňové linky (150, 155, 158 a 112). Ukážte grafickú infografiku s ich významom (hasiči, záchranná zdravotná služba, polícia).
- Vyzvite žiakov, aby spojili správne záchranné autá s číslami.
- Zdôraznite, že číslo **112** je univerzálne a môžu ho použiť, ak si nie sú istí, ktoré číslo zavolať.

Poznámka: Napriek tomu, že existuje jedno spoločné (európske) telefónne číslo tiesňových liniek – 112, obyčajne sa zdôrazňuje, že rýchlejšie je zavolať priamo na číslo tej tiesňovej linky, ktorú potrebujeme. Vyhneme sa jednému medzikroku, kedy toto musí urobiť dispečer/ka na linke 112. Aj preto sme sa rozhodli stále učiť o týchto štyroch číslach, ale ak sa rozhodnete učiť len o čísle 112, nie je to nesprávne.

Úloha 2: Rozlíšenie situácií

● **Účel:** Rozlíšiť vážnu situáciu od takej, ktorú zvládnu dospelí alebo ktorá nevyžaduje tiesňové číslo.

Ukážte žiakom ilustrácie rôznych situácií (drobná nehoda, horenie oleja, vážna nehoda, maskovaný zlodej) a nechajte ich zakrúžkovať, či treba volať tiesňovú linku.

Diskutujte:

- „Prečo je v niektorých situáciách lepšie zavolať dospelého namiesto tiesňovej linky?“
- „Čo sa môže stať, ak voláme na tiesňovú linku bezdôvodne?“

Obr. A hore ✓ Vidíme (pravdepodobne) maskovaného kriminálnika priam pri čine – strihá zámok, ktorý chráni bicykel. Situáciu by sme nemali riešiť sami, ale mali by sme zavolať políciu.

Obr. A dole ✗ Hoci niekedy môžeme mať pocit, že vidíme podozrivého človeka robiť podozrivé veci (tu človek v mikine tlačí bicykel), ak si nie sme istí, že ide o porušenie zákona, volať políciu by sme nemali.

Obr. A hore ✓ Horí dom – je tam nebezpečný požiar. Je potrebné zavolať hasičov.

Obr. B dole ✗ Hoci je na obrázku malý požiar, ten je evidentne pod kontrolou (vidieť aj hasiaci prístroj) a nehrozí ďalšie nebezpečenstvo. Hasičov volať netreba.

Obr. C hore ✗ Nie je potrebné volať políciu ani záhranku pri každej dopravnej nehode. Na obrázku ide o menšiu nehodu, kde sa nikomu nič nestalo a šoféri si ju už spoločne a pokojne riešia.

Obr. C dole ✓ Ak došlo k nehode, ktorá si vyžiadala vážnejšie zranenie, je potrebné zavolať „záhranku“. Na číslach 155 alebo 112 vám poskytnú viac inštrukcií.

Úloha 3: Zoznam situácií na zavolanie pomoci:

● **Účel:** Rozlíšiť typ situácie a vedieť správne určiť, ktorú záchrannú zložku (službu) kontaktovať.

Nechajte žiakov napísať alebo nakresliť príklady, kedy volať hasičov, políciu alebo záchrannú zdravotnú službu.

- **Hasiči:** Požiar, autonehoda s únikom nebezpečných látok, povodeň, potrebná záchrana vo výškach...
- **Polícia:** Ohrozenie bezpečnosti, krádež, vážne dopravné nehody...
- **Záchranná zdravotná služba:** Vážne úrazy, strata vedomia, zlyhanie dýchania, náhle a výrazné zhoršenie zdravotného stavu...

Úloha 4: Postup pri volaní na tiesňovú linku:

- **Účel:** Zostaviť správny sled krokov pri nahlasovaní núdzovej situácie.

Predložte žiakom kroky, ktoré treba dodržať pri telefonovaní na tiesňovú linku, v zmiešanom poradí. Vyzvite ich, aby ich zoradili správne:

1. Vytoč číslo tiesňovej linky (112, 150, 155, 158).
2. Počkaj na spojenie s operátorom.
3. Povedz, ČO sa stalo.
4. Popíš, KDE sa to stalo.
5. Odpovedz na ďalšie otázky operátora.
6. Uveď svoje meno.

Zdôraznite, že na tiesňovej linke pomôžu žiakom so všetkým potrebným. Je však vhodné, ak sme vecní a struční, aby mohla pomoc prísť čo najskôr.

- ✦ **Tip:** Môžete si zahrať simulované volanie – učiteľ je operátor, žiak volá.

Diskusia:

- Kedy je lepšie tiesňovú linku nevolať? A kedy ju volať treba?

NIE:

- Pri bežných situáciách, ktoré vieme zvládnuť sami (napr. ľahké poranenie, drobná nehoda, choroba alebo zhoršenie zdravotného stavu, ktoré však nie je život ohrozujúce), alebo si nevyžaduje okamžitý odborný zákrok.

ÁNO:

- Pri ohrození života, zdravia, majetku alebo bezpečnosti (napr. požiar, dopravná nehoda, ťažký úraz, náhla zdravotná príhoda, lúpež).
- Ak sme svedkami situácie, kde je zjavne potrebná okamžitá pomoc (napr. človek ležiaci na zemi, topenie, domáce násilie).
- Ak si nie sme istí, ale situácia vyzerá vážne a nevieme si inak poradiť.
- Prečo sa nemôže volať na tieto čísla pri každom nešťastí alebo bez príčiny?
 - Blokuje sa tak linka pre tých, ktorí naozaj potrebujú pomoc.
 - Zaberá (zdržuje sa) čas záchranárov.
 - Môže spôsobiť oneskorenie pri skutočných núdzových situáciách.

- ✦ **Tip:** Ak vám zostal čas, môžete pridať aj tretiu otázku:

- Ako môžeme pomôcť iným, kým príde pomoc?
 - Zavolaj dospelého, ktorý môže pomôcť.
 - Počkaj pri človeku, kým prídu záchranári, a ukáž im, kde je.
 - Skontroluj, či je človek pri vedomí, a pokojne s ním hovor.
 - Ak krváca, skús mu pomôcť zastaviť krvácanie (napr. pritlač čistou látkou na ranu).
 - Dávaj pozor, aby sa nikto iný nezranil (napr. upozorni, ak je na ceste rozbité sklo alebo hrozí poranenie elektrickým prúdom).

18|ČO SME SA UŽ NAUČILI? (1. zopakovanie)

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	 Cieľ
Pravidlá v škole, obci a prírode	spoluvytvárať a rešpektovať pravidlá platné v triede a škole	8. Cieľ: Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote i v spoľužití s inými.
	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	
Pojmy zo ŠVP: pravidlá, školský poriadok		

Zhrnutie a ciele lekcie:

Zopakovať, kde všade sa pravidlá nachádzajú, ako ich dodržiavame v každodennom živote, prečo sú dôležité a aké dôsledky má ich porušenie.

Didaktické odporúčania:

- Táto lekcia slúži na reflexiu, upevnenie učiva a sebahodnotenie žiakov.
- V úlohách sa vyskytujú známe situácie – nevyžadujú nové poznatky, ale dôraz na praktické porozumenie a uvedomenie si dôsledkov.
- Úlohy môžu žiaci vyplňať jednotlivito alebo v skupinách, diskusia po každej úlohe je žiaduca.
- Vhodné zaradiť na záver tematického celku o pravidlách.

Vizualizácia, štruktúra, obsah a cieľ niektorých úloh boli upravené tak, aby pôsobili osviežujúco a vyžadovali od žiakov iný prístup, než si osvojili pri pôvodnom učení.

Napr. úloha č. 1 prenáša pravidlá do prostredí, ktoré neboli v pôvodných lekciami spomenuté, ako školské ihrisko, kino, reštaurácia alebo vlak. Týmto sa rozširuje rozsah, v ktorom žiaci uplatňujú naučené pravidlá, a podporuje sa ich schopnosť prispôbiť ich rôznym situáciám.

Úloha 1: Pravidlá na rôznych miestach

● **Účel:** Pochopiť, že rôzne prostredia majú rôzne pravidlá a vedieť ich pomenovať.

Očakávané odpovede:

- **Ihrisko:** Nebežíme, keď je mokro; nebijeme sa; hráme sa férovo.
- **Kino:** Nerušíme, nerozprávame; nevstávame počas filmu.
- **Reštaurácia:** Jeme slušne; nevykrikujeme; nebežíme medzi stolmi.

- **Vlak:** Dávame si pozor pri dverách; neblokujeme uličku; nerušíme hlukom a rešpektujeme ostatných cestujúcich.

Pre každé miesto sa pýtajte:

- „Ako sa tu správame?“
- „Čo by sa mohlo stať, keby niekto pravidlo porušil?“

■ Úloha 2: Názov školského dokumentu – školský poriadok

● **Účel:** Vedieť, že existuje **školský poriadok** a akú má funkciu.

✦ **Tip:** Ukážte žiakom reálny školský poriadok (alebo jeho časť) a prečítajte niekoľko pravidiel.

■ Úloha 3: Pravidlá počas vyučovania a prestávok

Očakávané odpovede:

- Hlásim sa, keď chcem niečo povedať.
- Nepoužívam mobil na hodine.

✦ **Tip:** Žiaci si môžu overiť, či ich pravidlá naozaj v školskom poriadku sú.

■ Úloha 4: Dôsledky porušenia pravidla

● **Účel:** Uvedomiť si dôsledky nedodržiavania pravidiel.

Podporujte otvorenosť, ale zachovajte rešpekt – žiaci nemajú menovať spolužiakov. Môžu situáciu opisovať všeobecne.

Očakávané odpovede:

- Niektorí žiaci vykrikovali – nedalo sa sústrediť.
- Niektorí sa bili – spolužiak spadol a poranil sa.
- Niektorí sa hádali – trieda bola hlučná.

■ Úloha 5: Pravidlá v prírode

● **Účel:** Rozvíjať zodpovednosť za životné prostredie a uvedomiť si vlastné správanie v prírode.

■ Úloha 6: Ako prechádzame cez cestu

● **Účel:** Upevniť správny sled krokov pri prechádzaní cez cestu.

Očakávaná odpoveď:

Vľavo – vpravo – vľavo

✦ **Tip:** Zopakujte to s pohybom hlavy – všetci si spolu „pozrú“ do strán ako nácvik.

■ Úloha 7: Prečo sú pravidlá dôležité

● **Účel:** Vyjadriť osobné pochopenie významu pravidiel v spoločnosti.

Očakávané odpovede:

- *Aby bol poriadok*
- *Aby sa nikomu nič nestalo.*
- *Aby sme sa nehádali.*
- *Aby sa všetci správali fér.*

♦ **Tip:** Prečítajte niekoľko odpovedí nahlas – poukážte, že pravidlá nás spájajú.

Sviatky:

Odporúčame odučiť tieto lekcie krátko pred danými sviatkami (téma sviatkov je súčasťou povinných štandardov Štátneho vzdelávacieho programu).

Tri lekcie – k Sviatku všetkých svätých a Pamiatke zosnulých, k Vianociam aj k Veľkej noci nájdete na konci učebnice. Či podľa učebnice odučíte všetky sviatky je, samozrejme, na vás.

60|SVIATOK VŠETKÝCH SVÄTÝCH A PAMIATKA ZOSNULÝCH

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Oboznamovanie sa s pôvodom a rôznymi spôsobmi slávania sviatkov a dodržiavania tradícií vo svojej rodine, v rodine priateľov, spolužiakov, v obci, cirkvi a spoločnosti.	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
Pojmy zo ŠVP: sviatky, tradície		

● **Zhrnutie a cieľ lekcie:**

Pochopiť význam jesenných sviatkov venovaných zosnulým, vedieť, ako sa počas nich správať, a spoznať spôsoby, akými si ľudia uctievajú pamiatku svojich blízkych.

Didaktické odporúčania:

- Lekcia má pokojnú, osobnú atmosféru – netreba sa ponáhľať, je vhodné vytvoriť priestor na rozhovor.
- Žiaci môžu mať rôzne skúsenosti so stratou blízkeho – rešpektujte ich citlivosť a vyhýbajte sa priamej emocionalite.
- Uvedomte si, že nie všetci žiaci chodia na cintorín – nechajte im priestor vyjadriť, čo v ich rodine robia inak.
- Vysvetlite rozdiel medzi Sviatkom všetkých svätých (1.11.) a Pamiatkou zosnulých (2.11.), hoci sa v praxi často spomínajú spolu.

Úvod:

Vysvetlite význam Sviatku všetkých svätých a „dušičiek“. Veľká časť žiakov pravdepodobne nebude tieto sviatky poznať.

Poukážte na to, že tieto dni nie sú len o návšteve cintorína, ale aj o spomienkach na blízkych, ktorí už nie sú medzi nami. Vytvorte priestor na diskusiu:

Úloha 1: Tradície a zvyky na hrobách:

- **Účel:** Poznať a pomenovať symboly spojené s uctením si zosnulých.

Ukážte žiakom obrázky predmetov, ktoré sa zvyknú klást' na hroby – veniec, sviečka, chryzantéma, teda (živé) kvety a nechajte ich zapísať názvy do rámečkov.

Diskutujte o tom, čo ďalšie ich rodina zvyčajne robí „na hrobách“.

Diskutujte:

- „Prečo na hroby kladieme kvety alebo zapálime sviečky?“
 - Kladenie kvetov a zapáľovanie sviečok vyjadruje našu úctu, lásku a spomienku na tých, ktorí už nie sú medzi nami.
- „Čo tieto veci symbolizujú?“
 - Kvety symbolizujú krásu a pominuteľnosť života. Sviečky predstavujú svetlo, nádej a pokračovanie spomienky na zosnulých.

Úloha 2: Správanie na cintoríne:

- **Účel:** vedieť vyjadriť úctivé a dôstojné správanie v špecifickom verejnom priestore.

Spýtajte sa žiakov, ako by sa mali správať na cintoríne. Diskutujte, prečo je dôležité byť ticho, slušný a ohľaduplný k ostatným ľuďom.

Očakávané odpovede:

- Nesmiať sa, nehrať sa s kamarátmi, nemať slúchadla v ušiach, nehrať sa na mobile, nerozprávať veľmi hlasno, nekričať, nebehať, nechodiť po hrobách a nesediť na nich, nehýbať predmetmi na cudzích hrobách a náhrobnými kameňmi, neukazovať prstom...
- Rešpektovať súkromie ostatných.

Úloha 3: Ľudové zvyky a ich odkaz:

- **Účel:** Rozlišovať typické zvyky viazané k Dušičkám od iných sviatkov.

Vysvetlite žiakom, že naši predkovia počas jesenných sviatkov vyrezávali tekvice (svetlonosov) a zdobili nimi svoje príbytky. Porovnajte tento zvyk s tým, čo poznajú z dnešného sveta (napr. Halloween).

Nechajte žiakov označiť správne (2,4,5 a 8) a nesprávne vety o jesenných sviatkoch.

Diskutujte:

- „Aký význam majú tieto tradície v našich rodinách?“

Diskusia a očakávané odpovede:

- Ako sa volá najdôležitejší sviatok jesene?

- Sviatok všetkých svätých (1. november) alebo Pamiatka zosnulých (2. november) – ak však žiaci ešte nepreberali tému kalendár, nie je vhodné žiadať od nich, aby poznali presné dni, kedy sa sviatky oslavujú.
- Chodieváš aj ty v tom čase so svojou rodinou na cintoríny?
- Ako to vtedy na cintorínoch vyzerá?
 - Na cintorínoch sú hroby krásne upravené, horí veľa sviečok, ktoré svietia rôznymi farbami. Je tam ticho a pokojne. Ľudia prichádzajú, aby si uctili pamiatku zosnulých.
 - rok.

20|AKO IDÚ ZA SEBOU DNI?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	 Cieľ
Určovanie vzájomných vzťahov (pred/po) medzi susednými a nesusednými dňami a mesiacmi, opakujúci sa cyklus s vytváraním celkov (deň, týždeň, mesiac, rok).	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy zo ŠVP: časová postupnosť, sviatky		

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Naučiť žiakov poradie dní v týždni a mesiacov v roku. Porozumieť cyklickej povahe týždňov, mesiacov a ročných období. Vysvetliť, ako vedomosti o dňoch, týždňoch a mesiacoch pomáhajú pri plánovaní času.

Didaktické odporúčania:

- **Začnite jednoduchšími príkladmi:** Vysvetlite dni v týždni pomocou každodenných aktivít, ktoré žiaci poznajú, napríklad: „Kedy chodíme do školy? Kedy máme voľno?“
- Pri vysvetľovaní mesiacov spomeňte významné sviatky alebo udalosti, ktoré žiaci poznajú, ako sú narodeniny, Vianoce alebo prázdniny.
- **Vizuálna podpora:** Ak je to možné, použite farebné tabuľky, obrázky a ilustrácie na znázornenie poradia dní a mesiacov, aby si ich žiaci lepšie zapamätali. Pri mesiacoch pomôže vizuálne zobrazenie roka ako kruhu, nie tabuľky – žiaci tak lepšie pochopia cyklickosť roka..

Úvod:

Každý deň v týždni má svoje meno a za sebou nasledujú v presnom poradí. Po siedmich dňoch sa začína nový týždeň, ktorý opäť začína pondelkom. Týždne tvoria mesiace a mesiace tvoria rok. Pomocou týchto vedomostí vieme lepšie plánovať, rozpoznať sviatky a pochopiť, ako sa mení čas.

Pýtajte sa:

- „Ako sa volá prvý a posledný deň v týždni?“
- „Aký deň je dnes? A čo bolo včera?“

Úloha 1: Doplnenie dňa do časovej línie

- **Účel:** Vedieť pomenovať všetky dni v týždni v správnom poradí.

V časovej línii majú žiaci pomôcky, aby im to išlo ľahšie.

Doplňujúce otázky:

- „Aký deň nasleduje po utorku?“
- „Aký deň je pred sobotou?“
- „Aký deň nasleduje po nedeľi?“ – rozvíjajme porozumenie cyklickosti dni v týždni.

Úloha 2: Dni v týždni

- **Účel:** Vyjadriť osobné preferencie a uvažovať v kontexte denného režimu.

Nechajte žiakov označiť ich obľúbený deň v týždni.

Vyzvite ich, aby napísali (alebo nakreslili – hoci na toto nie je v učebnici dost priestoru, ale môžu použiť zošit alebo papier), čo v tento deň robia a prečo ho majú radi.

Diskutujte:

- „Čo je pre vás na tomto dni výnimočné?“
- „Prečo a v čom sú dni cez víkend iné ako ostatné dni?“

Úloha 3: Doplnenie názvu mesiaca do časovej línie

- **Účel:** Precvičiť správne poradie dní a mesiacov.

- V časovej línii majú žiaci pomôcky, aby im to išlo ľahšie.
- Použite vizuálnu pomôcku z predchádzajúcej strany na zobrazenie roka ako kruhu, kde mesiace tvoria štvrtiny podľa ročných období.
- Diskutujte o tom, aké mesiace patria k jednotlivým ročným obdobiam a čo sa počas nich deje.
 - „Ktoré mesiace patria k zime/jari a.i.“

Doplňujúce otázky:

- „Aký mesiac nasleduje po júli?“
- „Aký mesiac máme pred novembrom?“
- „Aký mesiac máme pred januárom?“ – rozvíjajme porozumenie cyklickosti mesiacov v roku.

Úloha 4: Vyfarbi názov dňa alebo dní tak, aby bola každá veta správna

- **Účel:** Posilniť časovú orientáciu žiakov v týždni. Precvičiť poradie dní a základné pojmy ako „pred“, „za“, „prvý deň“, „školské dni“ a „víkend“.

Po vypracovaní úlohy si spolu prejdite spolu správne odpovede. Venujte pozornosť najčastejším chybám a vysvetlite ich.

♦ **Tip:** Využite farby na rozlíšenie: víkend (zelená), alebo nech si žiaci zvolia vlastné farby.

Diskusia a očakávané odpovede:

1. „V ktorom mesiaci máš narodeniny?“

Môžete na tabuľu napísať zoznam mesiacov v roku a postupne sa pýtať žiakov, kto má narodeniny v januári, februári atď. Na záver vyhodnoťte, v ktoré mesiace má koľko žiakov narodeniny. Ešte lepšie je spýtať sa žiakov – „V ktorý mesiac má najviac žiakov narodeniny?“ „V ktorý mesiac má najmenej žiakov narodeniny?“

2. „Ktoré mesiace máš najradšej a prečo?“

Možné odpovede: „V januári – môže snežiť, milujem lyžovanie.“ „December, lebo sú Vianoce,“ „August, lebo chodíme na prázdniny k moru.“

3. „Aký je tvoj najobľúbenejší sviatok a v ktorom mesiaci ho oslavujeme?“

Možné odpovede: „Vianoce v decembri,“ „Veľká noc v marci/apríli (presný dátum Veľkej noci sa mení).“

22|DNES, VČERA, PREDVČEROM, ZAJTRA A POZAJTRA

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Zorad'ovanie postupnosti udalostí (skôr, neskôr, nedávno, dávno, dnes, včera, predvčerom, zajtra, pozajtra...)	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy zo ŠVP: kalendár		

● Zhrnutie a cieľ lekcie:

Osvojiť si časové pojmy „dnes, včera, predvčerom, zajtra, pozajtra“ a vedieť ich použiť v súvislosti s aktivitami a dňami v týždni. Rozvíjať schopnosť identifikovať poradie dní v týždni a porozumieť cyklickému opakovaniu dní.

Didaktické odporúčania:

- Povzbudte žiakov, aby si svoje odpovede spájali s vlastnými zážitkami a plánmi.

4 Podľa obrázka napíš, čo Oto robil alebo bude robiť:

pondelok	utorok	streda	štvrtok	piatok	sobota	nedeľa
Čo bude DNES Oto robiť? Dnes bude Oto	pôjde na prechádzku so psom					
Čo bude robiť ZAJTRA? Zajtra bude Oto	bude sa hrať na počítači					
Čo robil VČERA? Včera Oto	hral futbal					
Čo robil Oto PREDVČEROM? Predvčerom Oto	bol na obede u starých rodičov					
Čo bude robiť POZAJTRA? Pozajtra bude Oto	bude skákať na trampolíne					

- Zdôraznite cyklickosť týždňa a prepojte učivo s reálnym kalendárom, aby si lepšie uvedomili, ako dni za sebou nasledujú.
- Tému prepájajte s reálnym rozvrhom hodín, krúžkami či domácimi aktivitami.

Úvod: Využite rozhovor Lujzy a Ota ako úvod do témy. Položte žiakom otázky ako:

- „Čo robíš dnes? Čo si robil včera?“
- „Prečo je dôležité vedieť, čo bude zajtra?“

■ Úloha 1: Čo si jedol včera a čo by si rád jedol zajtra?

- **Účel:** Precvičiť používanie pojmov včera a zajtra v kontexte každodenného života.

Žiaci nakreslia alebo napíšu, aké jedlo jedli včera a aké by chceli jesť zajtra.

■ Úloha 2: Ktorý deň je dnes, včera a zajtra?

- **Účel:** Naučiť žiakov presne určiť aktuálny, predchádzajúci a nasledujúci deň.

- Žiaci do tabuľky napíšu názvy dní na základe aktuálneho dňa:
 - DNES (napr.): utorok
 - VČERA: pondelok
 - ZAJTRA: streda
- Diskutujte:
 - „Ako sa dni týždňa opakujú po nedeli?“

■ Úloha 3: Predvčerom a pozajtra

- **Účel:** Pochopiť rozšírené časové pojmy, ktoré sú menej známe.

- Žiaci doplnia dni do políčok z úlohy 2 podľa zadania:
 - „Aký deň bol predvčerom?“
 - „Aký deň bude pozajtra?“
- Pomôžte žiakom pracovať s tabuľkou dní týždňa a uvedomiť si poradie dní.

Úloha 4: Aktivity Ota

- **Účel:** Precvičiť časové pojmy na konkrétnych činnostiach v kontexte dňa.

Pokračujeme s podobným konceptom ako v úlohách 2 a 3. To, aký je dnes deň je vhodné v úlohe zakrúžkovať. Ak je dnes napr. utorok, žiaci vyplňajú úlohu podľa toho:

Žiaci vyplňajú, čo Oto robil alebo bude robiť podľa obrázkov. Odpovedajú na otázky:

- „Čo bude Oto robiť dnes, zajtra, pozajtra?“
- „Čo robil včera alebo predvčerom?“

Po dokončení úlohy porovnajte aktivity žiakov s Otovými:

- „Robí Oto podobné veci ako vy? Ktoré áno a ktoré nie?“

■ Kalendár ako pomôcka

- **Účel:** Vysvetliť, ako funguje kalendár, čo predstavuje deň, týždeň, mesiac.

Diskusia:

1. „Pozri sa na svoj rozvrh hodín a nájdi, aké predmety budeš mať zajtra alebo aké ste mali včera.“
2. „Na ktoré z nich sa najviac tešíš?“

24|REŽIM DŇA – ČASOVÁ POSTUPNOSŤ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Personalizácia cieľov, vytváranie priorít a ich zdôvodnenie, odlíšenie činností podľa osobnej dôležitosti (povinností, užitočných a oddychových aktivít).	rozvrhnúť si čas na prácu, učenie, zábavu a odpočinok	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
	riadiť sa podľa priorít v rozličných druhoch hodnôt – čo je nevyhnutné, potrebné, užitočné, prospešné a príjemné	7. Cieľ: Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.
Pojmy zo ŠVP: časová postupnosť		

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Porozumieť rozdielu medzi povinnými, užitočnými a oddychovými aktivitami počas dňa a vedieť ich správne rozlíšiť.

Didaktické odporúčania:

- Pred začiatkom úloh urobte krátku **diskusiu**:
→ *Čo robíš hneď ráno? Čo robíš večer? Čo robíš každý deň?*
- Zdôraznite, že **všetky tri typy aktivít** (povinnosti, užitočné, oddychové) sú dôležité pre zdravý život.
- Dovoľte žiakom, aby si **kreslili aj vlastné aktivity**, ktoré nie sú v učebnici uvedené.
- Ak je čas, môžete **porovnať dni v týždni** – ako sa mení režim dňa počas víkendu.
- Zdôraznite význam oddychu a spánku pre zdravie a energiu na plnenie povinností.

Úloha 1: Režim dňa

- **Účel:** Vedieť rozdeliť deň na časti a priradiť k nim vlastné aktivity.

Nechajte žiakov nakresliť svoje denné aktivity do prázdnych plôch kruhu (ráno, doobeda, poobede, večer, v noci).

Ak sa žiakom nezmestia činnosti do políčka, môžu kresliť/písať aj v jeho okolí.

Môžete spomenúť, že kruh znázorňuje jeden deň, teda 24 hodín. Každý deň je jeden nový kruh.

Diskutujte, napr.:

- „Aké činnosti robíte ráno? Čo robíte večer pred spaním?“

Úloha 2: Najobľúbenejšie aktivity

- **Účel:** Podporiť sebareflexiu – uvedomiť si, čo žiakov baví.

Žiaci vyznačia srdiečkom aktivity, ktoré robia najradšej.

♦ **Tip:** Môžete zdôrazniť, že aj užitočné aktivity môžu byť niekedy zábavné a príjemné.

■ Úloha 3: Farebné označovanie činností

● **Účel:** Učiť žiakov prioritizovať – vybrať, čo je naozaj dôležité.

Žiaci zakrúškujú svoje aktivity podľa farieb:

- **Červená:** povinné.
- **Modrá:** užitočné.
- **Zelená:** oddychové.

Diskutujte:

- „Prečo sú niektoré aktivity povinné a iné nie?“
- „Čo by sa stalo, keby sme tieto aktivity nerobili?“
- „Ako pomáhajú užitočné aktivity tebe alebo iným?“

■ Úloha 4: Výber najdôležitejších aktivít (a očakávané odpovede)

Žiaci vyberú tri najdôležitejšie aktivity a vysvetlia, prečo sú také dôležité.

„**Prečo sú niektoré aktivity dôležitejšie ako iné?**“ (možné odpovede):

- „Lebo ich musíme robiť, aby sme boli zdraví.“
- „Ak ich nespravíme, niečo sa pokazí – napríklad keď sa neučím, dostanem zlú známku.“
- „Niektoré veci pomáhajú aj iným, nielen mne.“
- „Lebo bez nich nemôžeme žiť, napríklad musíme jesť alebo spať.“

“**V čom je rozdiel medzi zábavnou a dôležitou aktivitou?**” (možné odpovede):

- „Zábavná aktivita je niečo, čo robím pre radosť.“
- „Dôležitá aktivita je taká, ktorú musím urobiť, aj keď sa mi nechce.“
- „Zábavné veci si môžem vybrať, ale dôležité veci musím robiť.“
- „Zábavné aktivity nie sú vždy užitočné, ale dôležité veci nám pomáhajú.“

■ Úloha 5: Napíš alebo nakresli, pri čom si najradšej oddychneš

Povzbudte žiakov, aby **napísali aj nakreslili** (ak chcú) – podporuje to kreativitu.

Upozornite, že **oddych** môže byť rôzny: šport, čítanie, rozprávanie sa s kamarátmi, tichá hra.

Pripomeňte, že **každý môže oddychovať inak** – nie je jedna správna odpoveď.

Diskusia: Otázky a očakávané odpovede

1. Ako sa tvoje dni počas týždňa líšia? Čo robíš v niektoré dni a nerobíš v iné?

2. Prečo musíme robiť niekedy aj veci, ktoré sa nám nepáčia?

- „Lebo sú dôležité, napríklad učenie, aby som sa naučil nové veci.“
- „Aby som bol zdravý – napríklad umývanie zubov“ alebo „upratovanie, aby som ráno vedel rýchlo nájsť svoje veci.“

1. Prečo treba dostatočne dlho oddychovať a dobre sa vyspať?

- „Keď sa dobre vyspím, mám viac energie.“
- „Ak sa nevyspím, budem unavený a nebudem (v škole) dávať pozor.“
- „Aby som nebol chorý a aby moje telo oddychovalo.“

62|VIANOČNÉ SVIATKY

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Pravidlá v škole, obci a prírode	spoluvytvárať a rešpektovať pravidlá platné v triede a škole	8. Cieľ: Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote i v spoložití s inými.
	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	
	podieľať sa na uskutočnení opatrenia na zlepšenie života v triede a škole.	10. Cieľ: Zapájať sa do prospešnej aktivity na úrovni triedy a školy.
	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
	používať elementárne pravidlá slušnej komunikácie s druhými na vyjadrenie úcty a dobrého vzťahu	
	vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni	
	pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli bezpečné, rešpektujúce k dohodnutým pravidlám a podporné	
	vypočuť si myšlienky a názory druhých, rešpektovať ich spôsob uvažovania	7. Cieľ: Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.
	oceniť dobré vlastnosti a schopnosti druhých a akceptovať, že vlastnosti a schopnosti je možné rozvíjať	
	pomenovať príčiny a dôsledky ľudského správania, s ktorými sa stretáva a posúdiť ich etický rozmer	
Pojmy zo ŠVP: pravidlá, školský poriadok, obec		

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Porozumieť významu Vianoc ako sviatkov pokoja a spolupatričnosti, spoznať základné zvyky a symboly Vianoc, uvedomiť si kultúrnu rôznorodosť vo svete a rozlíšiť ich od iných sviatkov.

Didaktické odporúčania:

- Vianoce sú u žiakov silne emocionálne prepojené – umožnite im osobné zdieľanie.
- Využite tému na podporu empatického správania, zdieľania a vzájomnosti.
- Podporujte kultúrnu rôznorodosť – Vianoce nie sú všade rovnaké, nie všetci ich oslavujú – a to je v poriadku.
- Vhodné je využiť pri lekcii aj obrázky, koledy či dokonca vône (škorica, klinčeky, ihličie).

Úvod:

Vianoce sú jedným z najdôležitejších sviatkov roka a pre mnohých symbolizujú pokoj, lásku a radosť. Vysvetlite, že každá rodina môže sláviť Vianoce trochu inak, no spája ich duch blízkosti a

štedrosti. Použite ilustráciu Vianoc na diskusiu, či to počas Štedrého večera vyzerá podobne aj u nich doma.

■ Úloha 1: Vianočné symboly

- **Účel:** Rozlíšiť **typické vianočné symboly** od symbolov iných sviatkov.

Ukážte žiakom obrázky rôznych vecí (vianočné a nevianočné symboly) a vyzvite ich, aby napísali pod obrázky slová, ktoré podľa nich patria k Vianociam.

Diskutujte:

- „Prečo sú tieto veci symbolmi Vianoc?“
- „Poznáš aj iné vianočné symboly, ktoré tu nie sú?“

■ Úloha 2: Vianočné tradície

- **Účel:** Pomenovať vlastné skúsenosti s Vianocami, rozvíjať zdieľanie a empatiu.

Nechajte žiakov napísať alebo nakresliť, a) ktoré tri vianočné zvyky sa im najviac páčili, a b) nakresliť darček, ktorý by radi niekomu venovali.

Vyzvite ich, aby c) napísali alebo nakreslili, aké jedlá sa u nich doma podávajú počas Vianoc, a aké ďalšie zvyky udržiavajú.

Možné/očakávané odpovede:

- Páči sa mi, keď si počúvame vianočnú hudbu / dávame si darčeky / máme spoločnú večeru.
- Jedlá: kapustnica, ryba (kapor), oplátky, zemiakový šalát, med a cesnak.

■ Úloha 3: Vianoce vo svete

- **Účel:** Získať prehľad o rôznych podobách slávania Vianoc vo svete.

Prečítajte si so žiakmi krátke texty o rôznych spôsoboch slávania Vianoc vo svete a vyzvite ich, aby podčiarkli tie, ktoré sú pre nich nové.

Diskutujte:

- „Vedeli ste, že niektorí ľudia oslavujú Vianoce v lete?“
- „Ako sa líši slávenie Vianoc u nás a v iných krajinách?“

Poukážte na to, že nie všetci na svete oslavujú Vianoce, a vysvetlite, že v iných krajinách môžu mať svoje vlastné sviatky, ktoré my neoslavujeme a dokonca ani nepoznáme.

Úloha 4: Prechod k Novému roku

Nechajte žiakov napísať, aký rok je teraz a aký bude po Novom roku.

Ak ste už prebrali tému kalendár, je vhodné na ňu nadviazať.

Diskusia a očakávané odpovede:

1. Tešíš sa na Vianoce? Na čo najviac?
 - Na darčeky, stretnutie s rodinou, vianočné jedlá, zdobenie stromčeka, piesne a filmy s vianočnou tematikou, návštevu kostola s rodinou...
2. Ako je možné, že väčšina ľudí vo svete Vianoce neoslavuje?
 - Vianoce sú kresťanský sviatok. Väčšina ľudí na svete vyznáva iné náboženstvá (islam, hinduizmus, budhizmus a mnohé iné), alebo nevyznáva žiadne náboženstvo.
3. Okolo Vianoc máme najkratší deň a najdlhšiu noc. Vieš, v akom čase u nás vtedy zapadá slnko?
 - Medzi pol štvrtou až štvrtou hodinou (v závislosti od polohy miesta na Slovensku). Pozn.: Túto otázku je vhodné spýtať sa, ak už žiaci preberali tému “Čas” z tejto učebnice.

26|KOĽKO JE HODÍN?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	 Cieľ
Určovanie času na hodinách (celá hodina a polhodina).	orientovať sa v čase pomocou konvenčných prostriedkov určovania času	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
Pojmy zo ŠVP: meranie času		

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Porozumieť princípu merania času pomocou ručičkových a digitálnych hodín a vedieť správne prečítať jednoduché časy.

Počas hodiny sa bude pracovať s oboma konceptmi, teda ručičkovými hodinami aj digitálnymi hodinami.

Analógové hodiny pomáhajú žiakom vizualizovať plynutie času ako *cyklus* a lepšie pochopiť jeho *štruktúru* (napr. delenie na hodiny, štvrt hodiny, pol hodiny). Tento typ myslenia sa nepriamo uplatňuje aj v ďalších oblastiach, napríklad v geometrii.

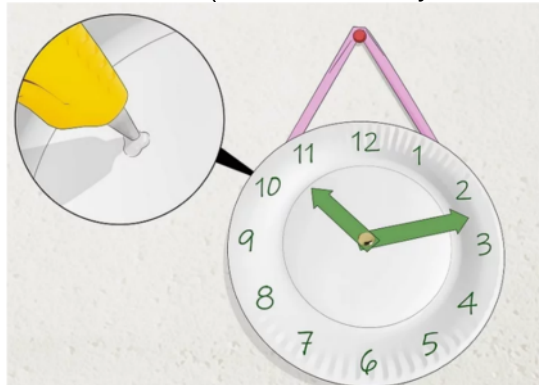
Schopnosť čítať oba typy hodín im umožňuje prispôbiť sa technológiám aj tradičným formám, čím rozvíjajú flexibilitu a adaptabilitu.

Didaktické odporúčania:

- Začnite hodinu ukázaním reálnych hodín v triede – ručičkových aj digitálnych.
- Používajte vizuálne pomôcky, ktoré ukazujú pohyb ručičiek.
- Používajte farby na odlíšenie ručičiek – červená hodinová a zelená minútová.
- Ak treba, vizualizujte čas pomocou príkladov z bežného dňa (8:00 - začiatok vyučovania, 12:00 - obed).

Na trhu je dostupných mnoho druhov papierových alebo drevených hodín, ktoré deťom lepšie pomôžu pochopiť princíp času a dajú sa opätovne použiť.

Prípadne si ich môžu žiaci vyrobiť aj sami, napríklad z papierových tanierov a ďalších pomôcok: <https://www.wikihow.com/Make-a-Paper-Clock>

Úloha 1: Určovanie času na hodinách

● **Účel:** Naučiť žiakov identifikovať čas na ručičkových hodinách.

♦ **Tip:** Pýtajte sa: *Kedy vstávaš? O koľkej obeduješ?* a ukazujte si to na hodinách.

Úloha 2: Písanie času podľa hodín

● **Účel:** Precvičiť číselné zápisy hodín.

Zopakujte, ako sa ručičky hýbu. Povzbudte žiakov, aby najskôr určili hodiny (malú ručičku) a potom minúty (veľkú ručičku).

Vysvetlite žiakom princíp 24 hodín, a teda, že hodinová ručička sa okolo svojej osi otočí dvakrát. Na príkladoch im vysvetlite, že napr. 13:00 znamená, že je jedna hodina, 17:30 je pol šiestej a pod.

Diskusia: Otázky a očakávané odpovede žiakov

1. Prečo potrebujeme vedieť, aký je práve čas?

- „Aby sme vedeli, kedy máme byť v škole.“
- „Aby sme nezmeškali krúžok alebo obed.“
- „Aby sme vedeli, koľko času máme na hranie.“

2. Kde všade nájdeme hodiny?

- „V mobile, v triede na stene, doma na stene alebo na mikrovlnke či rúre, na telefóne, na počítači alebo tablete, v autobuse, v obci na vežových hodinách...“

3. Prečo ich máme na toľkých miestach?

- „Aby sme vždy vedeli, koľko je hodín.“
- „Aby sme nezmeškali autobus alebo vlak.“

28|MÔJ DEŇ A MÔJ TÝŽDEŇ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Tvorba časového harmonogramu dňa a týždňa.	rozvrhnúť si čas na prácu, učenie, zábavu a odpočinok	3. Cieľ: Identifikovať zmeny v čase a priestore vo svojom okolí.
	riadiť sa podľa priorít v rozličných druhoch hodnôt – čo je nevyhnutné, potrebné, užitočné, prospešné a príjemné	7. Cieľ: Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.
	orientovať sa v čase pomocou konvenčných prostriedkov určovania času	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec
Pojmy zo ŠVP: plánovanie času, kalendár		

● Zhmutie a cieľ lekcie:

Uvedomiť si dôležitosť plánovania vlastného dňa a týždňa, naučiť sa pracovať s časom a jednoduchým plánom.

Didaktické odporúčania

- Na začiatku urobte krátku diskusiu o tom, prečo je dôležité plánovať (nezabudnúť, lepšie si zorganizovať čas).
- Zdôraznite, že plán môže byť aj hravý a nemusí byť presný na minúty.
- Dajte príklady zo života: *Ako si dospelí plánujú prácu, nákupy, výlety?*

Úloha 1: Ako vyzerá Lujzin deň?

- **Účel:** Precvičiť časovú postupnosť činností počas dňa a zároveň pracovať s hodinami.

Na obrázkoch sú jednotlivé aktivity, ktoré Lujza robí počas dňa. Úlohou je usporiadať ich do správneho časového poradia. Každý obrázok má znázornený čas na hodinách. K prvému napíšete číslo 1, k ďalšiemu 2, až k poslednému 12.

Povzbudzte žiakov, aby si pri obrázkoch pozerali čas na hodinách. Niekedy nebudú vedieť priradiť k obrázku správny čas, ak ho neodčítajú z hodín (napr. prvé dva obrázky vľavo).

1 Čo najradšej robíš? Ako by vyzeral tvoj najlepší možný deň?
Pozri sa na hodiny pri obrázkoch. Usporiadaj ich do poradia.
K prvému napíš ceruzkou 1., druhému 2. a tak ďalej – až k 12. obrázku.

1. zobúdzza sa o 6:30
2. umýva sa o 7:00
3. raňajkuje o 7:15
4. ide do školy o 7:30
5. učí sa v škole o 10:00
6. obeduje o 12:00
7. športuje o 15:00
8. robí si úlohy o 17:00
9. hrá sa na počítači o 17:30
10. večeria o 18:30
11. sprchuje sa o 19:30
12. spí o 21:00

Môžete im položiť otázky ako napr.:

- „Čo sa zvyčajne robí ráno ako prvé?“
- „Čo všetko robíme ešte pred tým, ako ideme do školy?“

Úloha 2: Porovnanie dňa s Lujzou

- **Účel:** Uvedomiť si individuálne rozdiely v režime dňa.

Zadanie pre žiakov:

Napíšte, ako sa váš deň líši od Lujzinho. Čo robíš **inak** ráno, na obed a večer?

Pomôžte žiakom zamyslieť sa nad vlastnými dennými zvyklosťami. Môžete sa ich spýtať:

- „Chodíš do školy v rovnaký čas ako Lujza?“
- „Čo robíš vo svojom voľnom čase?“
- „Kedy máš večeru?“
- „Chodíš spať v inom čase?“

Upozornite žiakov na to, že rozdiely v činnostiach neznamenia správne alebo nesprávne odpovede. Každý deň môže vyzeráť inak a každý má iný režim dňa.

■ Úloha 3: Týždenný plán

● **Účel:** Rozvíjať schopnosť plánovania v týždennom horizonte.

Do políčok napíšte alebo nakreslite, čo ste robili alebo budete robiť tento týždeň v jednotlivé dni.

Povzbudte žiakov, aby zapísali aktivity rôzneho charakteru – školské povinnosti, rodinné aktivity, voľnočasové záujmy.

Pracujte so žiakmi na prepojení dní v týždni s ich aktivitami – napríklad: „Aký predmet máš v utorok/v stredu v škole? A čo robíš popoludní?“

■ Úloha 4:

● **Účel:** Vedieť plánovať deň rozdelený na učenie, povinnosti, zábavu a odpočinok.

Do každého obdĺžnika zapíšte alebo nakreslite, čo plánujete zajtra urobiť. Rozdeľte aktivity do štyroch kategórií: *učenie, povinnosti, zábava a oddych*.

Vysvetlite žiakom, že plánovanie pomáha udržať rovnováhu medzi povinnosťami a voľným časom.

Dôležité je aj vyváženie aktivít počas dňa. Napríklad, nie je možné celý deň sa len hrať na počítači – treba sa aj učiť, oddychovať či pomáhať v domácnosti. A na druhej strane nie je dobré stráviť celý deň učením sa – treba si niekedy aj oddýchnuť, športovať, či stráviť čas s rodinou a priateľmi.

Diskusia a možné odpovede

1. **Máš nejaké miesto doma alebo v škole, kam si zapisuješ svoje povinnosti?**
 - Žiaci môžu odpovedať, že majú rozvrh hodín. Niektorí už môžu poznať kalendár, napr. návesný z domu.
2. **Ako plánujú dospelí? Čo na to používajú?**
 - Pravdepodobné odpovede môžu zahŕňať kalendár, mobil, počítač, zoznam úloh.
3. **Prečo je dôležité oddychovať?**
 - Aby sme mali viac energie.
 - Pomáha nám cítiť sa lepšie.
 - Oddych nám umožňuje lepšie sa sústrediť alebo učiť.
4. **Ako najradšej oddychuješ?**
 - Odpovede môžu zahŕňať hranie hier, čítanie, kreslenie, sledovanie televízie, hranie sa na počítači/konzole, trávenie času s rodinou.

30|ČO BOLO SKÔR A ČO NESKÔR? ČO BOLO DÁVNO A ČO NEDÁVNO?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Zoradovanie postupnosti udalostí (skôr, neskôr, nedávno, dávno, dnes, včera, predvčerom, zajtra, pozajtra...)	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.

Zhretnutie a cieľ lekcie:

Pochopiť pojmy *skôr*, *neskôr*, *dávno*, *nedávno* a vedieť ich aplikovať na vlastný život, rodinnú históriu a bežné udalosti.

Didaktické odporúčania:

- Používajte príklady z bežného života žiakov, aby si vedeli predstaviť časové vzťahy. Napríklad: „Čo si robil skôr, ako si šiel do školy?“
- Povzbudte žiakov, aby si uvedomovali vzťahy medzi udalosťami vo vlastnom dni alebo vo svojej rodine.
- Podporujte vysvetľovanie vlastnými slovami.

Úloha 1: Ktorý obrázok sa stal skôr?

● **Účel:** Určiť **časové poradie udalostí na základe vizuálnych podnetov**.

Vyzvite žiakov, aby zakrúžkovali obrázok, ktorý zobrazí udalosť, ktorá sa stala skôr.

Diskutujte:

- „Ako vieme, ktorý obrázok sa stal skôr?“

♦ **Tip:** Dajte žiakom možnosť svoje rozhodnutie aj **vysvetliť krátkou vetou**.

Úloha 2: Skôr a neskôr

● **Účel:** Správne aplikovať časové pojmy v bežných situáciách.

Nechajte žiakov zakrúžkovať predmety podľa popisu. Na obrázku sú vždy dva podobné predmety z rôznych časových období (nový a starý).

Pojmy „dávno“ a „nedávno“ môžu byť vnímané veľmi subjektívne. Pre niekoho a pri niektorých situáciách môžeme slovo „dávno“ vnímať úplne inak, napr.: „Máš už hotovú domácu úlohu?“ „Áno, tú som spravila už dávno.“

Preto odporúčame aj k tejto úlohe a diskusii k téme pristupovať s týmto vedomím. **Úloha nemá jediné správne riešenie.**

Takisto nie je jednoduché povedať, ktorý predmet je najnovší vynález. **Najstarším** je volský pluh, ktorý bol vynájdený pred tisíckami rokov. **Najnovším** by mal byť smartfón alebo moderný mobilný telefón, ktorý sa začal predávať v roku 2007. Ale ak niekto povie, že auto alebo vlak z obrázkov sú ešte novšie, môže mať v niečom pravdu. V úlohe nejde o jednoznačnú správnu odpoveď, **cieľom** je *naučiť žiakov rozlišovať časovú postupnosť objavov a vynálezov, rozpoznať najstaršie a najnovšie vynálezy a pochopiť vývoj technológií v priebehu času.*

2 Zakrúžkuj, čo sa používalo dávno?

Červenou označ najstarší vynález. **Zelenou** najnovší vynález alebo vynálezy.

Úloha 3: Veľmi dávno, dávno a nedávno

● **Účel:** Rozlišovať veľmi dávnu a nedávnu minulosť na príklade rodiny.

Nechajte žiakov správne priradiť obrázky k pojmom **veľmi dávno**, **dávno** a **nedávno**.

Diskutujte:

- „Prečo je dôležité vedieť, čo sa stalo dávno?“
- „Ako by si niekomu vysvetlil, čo znamená nedávno?“

Úloha 4: Čo je skôr? A čo neskôr?

● **Účel:** Precvičiť porozumenie časových vzťahov (čo sa deje pred niečím a čo po niečom). Rozvíjať logické myslenie a časovú orientáciu.

Pred úlohou krátko vysvetlite:

→ **Skôr** znamená **predtým**. → **Neskôr** znamená **potom**.

Žiaci zakrúžkujú odpovede, čo sa stalo skôr a čo neskôr:

4 Čo je skôr? A čo neskôr? Zafarbi správnu odpoveď: skôr alebo neskôr.

Moji rodičia sa narodili skôr neskôr ako ja.

Dnes je skôr neskôr ako zajtra.

Raňajkujeme skôr neskôr, ako obedujeme.

Poobede je skôr neskôr ako ráno.

Nedeľa je skôr neskôr ako sobota.

Leto je skôr neskôr ako jar.

Slnko vychádza skôr neskôr, ako zapadá.

Ak máte v triede šikovných žiakov, možno pochopia cyklickosť udalostí a budú namietat', že sa napr. nedá povedať či Slnko zapadá skôr ako vychádza, lebo sa tieto udalosti stále opakujú. Podporte túto diskusiu a pochváľte žiakov za to, že si to uvedomili.

Diskusia a očakávané odpovede:

1. „Prečo je podľa teba dôležité poznať, čo sa udialo v minulosti?“
 - Očakávané odpovede: „Aby sme vedeli, ako ľudia žili,“ „Aby sme sa poučili z chýb.“
2. „Ako by si vysvetlil(a) slovo nedávno niekomu, kto nevie, čo to znamená?“
 - Očakávané odpovede: „Je to niečo, čo sa stalo pred krátkym časom,“ „Stalo sa to pred pár dňami.“

32|MOJE CIELE

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	 Cieľ
Personalizácia cieľov, vytváranie priorit a ich zdôvodnenie, odlišenie činností podľa osobnej dôležitosti (povinností, užitočných a oddychových aktivít)	opísať svoje charakterové vlastnosti, záľuby, túžby a sny	7. Cieľ: Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.
	oceniť dobré vlastnosti a schopnosti druhých a akceptovať, že vlastnosti a schopnosti je možné rozvíjať	
Pojmy zo ŠVP: sny, osobné ciele, osobné plány, túžby (implicitne)		

 Zhrnutie a cieľ lekcie:

Žiaci určili a popíšu vlastné ciele a pochopia dôležitosť plánovania krokov k ich dosiahnutiu. Budú vedieť stanoviť si malé, dosiahnuteľné ciele.

Didaktické odporúčania:

- **Diskusia:** Na začiatku hodiny vyzvite žiakov, aby porozmýšľali nad svojimi snami a cieľmi. Pýtajte sa ich: „Čo by ste sa chceli naučiť?“ alebo „Aké sú vaše sny?“
- **Krok za krokom:** Vysvetlite žiakom, že cieľ dosiahneme rozdelením na menšie kroky. Použite príklad z úlohy 1, kde Lujza dosahuje svoj cieľ naučiť sa bicyklovať.

Úloha 1: Kroky k dosiahnutiu cieľa (Príklad Lujzy)

● **Účel:** Správne usporiadať činnosti vedúce k dosiahnutiu cieľa. Uvedomiť si, že každý cieľ vyžaduje plánovanie a vykonanie postupných krokov. Pochopiť logickú následnosť udalostí.

Po vyplnení úlohy prejdite kroky spolu so žiakmi. Môžete sa ich spýtať, ako sa naučili plávať.

6. ísť s rodinou na bicyklový výlet. 	3. S rodičom skontrolovať a opraviť bicykel.
1. Našetriť peniaze na bicykel. 	4. Skúšať bicyklovať sama.
5. S pomocou dospelého ísť opatrne na prvú jazdu. 	2. Nájsť lacný použitý bicykel.

Úloha 2: Možné odpovede na otázky o Lujzinom cieľi

2 Odpovedz na otázky podľa textu vyššie:	
Aký cieľ mala Lujza? Naučiť sa bicyklovať	Čo jej pomohlo cieľ dosiahnuť? Najskôr si našetrila na bicykel, potom jeden kúpila, s pomocou rodiča ho opravila a naučila sa na ňom bicyklovať a napokon mohla ísť s rodinou na cyklovýlet

● **Účel:** Pomenovať cieľ a popísať, aké kroky k nemu viedli.

Diskutujte o tom, aký cieľ mala Lujza. Opýtajte sa žiakov, čo podľa nich bolo pre Lujzu najťažšie a čo by bolo najťažšie pre nich.

Úloha 3: Malé kroky, veľké sny

● **Účel:** Identifikovať zručnosti a vlastnosti potrebné na dosiahnutie rôznych cieľov. Uvedomiť si, že niektoré aktivity sú univerzálne a pomáhajú dosiahnuť viacero cieľov.

Vysvetlite žiakom, že Lujza sa chce stať lekárkou a Oto slávnym futbalistom. Čo preto musia urobiť, aby dosiahli svoj cieľ?

POZOR, úloha nemá jednoznačné riešenia (menej jednoznačné väzby sú nižšie vyznačené prerušovanou čiarou):

- *Trénovať* – aj lekári musia trénovať, napríklad ako čo najlepšie vyšetriť pacienta, ako správne a rýchlo šiť rany, alebo robiť odbery krvi.
- *Chcieť pomáhať* – dobrý futbalisti nehrajú za seba, ale za tím. Aby sa darilo tímu, musia spoluhráčom a celému tímu stále pomáhať.
- *Vedieť spolupracovať* – lekári aj futbalisti sú súčasťou tímu. Lekári musia vedieť spolupracovať s kolegami ale aj s pacientmi – pokojne sa s nimi porozprávať a vysvetliť im všetko potrebné.
- *Rozprávať sa s ľuďmi* – lekári sa musia naučiť, ako sa rozprávať s kolegami aj pacientmi a futbalisti ako komunikovať s trénerom a spoluhráčmi či neskôr aj novinármi.
- *Byť fér* – nikto nemá rád, keď ľudia nehrajú fér. Takí lekári ani futbalisti nebudú vyhľadávaní.

“Chytráci” môžu povedať, že aj pre lekárov je dôležité rýchlo si zaviazať šnúrky či rýchlo utekať, aby sa rýchlo dostali k pacientom a pre futbalistov je tiež potrebné naučiť sa niektoré veci z kníh. Nerozporujte túto logiku, skôr žiakov pochváľte za to, že nad tým takto rozmyšľajú..

3 Malé kroky, veľké sny
V čom sa museli Lujza a Oto zlepšiť, aby dosiahli svoj cieľ?
Pospájaj obrázky so slovami.
Niektoré aktivity možno spojiť s jedným aj druhým obrázkom. Označ také ♥.

vedieť rýchlo a dlho behať
vedieť si rýchlo zaviazať šnúrky
dobré sa učiť z kníh
♥ trénovať
♥ chcieť pomáhať
♥ vedieť spolupracovať
♥ učiť sa od skúsenejších
♥ nikdy sa nevzdávať
♥ rozprávať sa s ľuďmi
♥ byť fér

Poznámka: V úlohe pracujeme skôr s dlhodobými cieľmi. Odporúčame pracovať aj s krátkodobými, ktoré vedia žiaci a vy hneď zreflektovať, napríklad: vedieť si zaviazať šnúrky, niekomu pomôcť, každú stredu si priniesť zdravú desiatu a pod...)

Pri reflexii dosiahnutia cieľov môžete použiť niektorý z nástrojov, napr. škálu, na ktorej si žiaci môžu vyhodnotiť, do akej miery sa im tieto ciele podarilo (darí) naplňať:

--	--	--	--	--	--	--	--

Čo sa ti zdalo náročné? _____

● **Účel:** Definovať osobný cieľ a navrhnúť kroky na jeho dosiahnutie.

✦ **Tipy:** Ak majú niektoré deti problém vymyslieť cieľ, ponúknite zoznam príkladov.

Povzbudzte žiakov, aby si zvolili aspoň jeden jednoduchý cieľ, ktorý by chceli dosiahnuť do konca mesiaca.

Diskusia: Otázky a očakávané odpovede

1. „Prečo je dôležité mať ciele?“

- „Pomáhajú nám niečo dosiahnuť,“ „Vďaka nim sa zlepšujeme.“

2. „Prečo je dôležité ciele plánovať?“

- „Aby sme na nič nezabudli“ „Aby sme sa nevzdali.“ „Keď vieme, čo máme robiť, ide to ľahšie.“ „Plánovanie nám ukáže, či cieľ vôbec môžeme dosiahnuť.“

3. „Aký cieľ sa dá dosiahnuť ľahko a aký ťažko?“

- „Naučiť sa zaviazať šnúrky je ľahké, ale naučiť sa bicyklovať je ťažšie.“ „Ťažké je naučiť sa hrať na hudobný nástroj.“ „Ľahké je prečítať krátku knižku, ale ťažké je prečítať hrubšiu knihu.“ „Niekedy je ťažké splniť cieľ, ak to musíme robiť sami.“

34|KEDY JE NA HODINÁCH ŠTVRŤ A TRIŠTVRTE?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Určovanie času na hodinách (štvrt', pol, trištvрте)	orientovať sa v čase pomocou konvenčných prostriedkov určovania času	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy zo ŠVP: meranie času		

● **Zhrnutie a cieľ lekcie:**

Vedieť **určovať čas na štvrt'hodinu, polhodinu a trištvрте**, správne čítať čas na ručičkových a digitálnych hodinách a pochopiť plynutie minút v hodine.

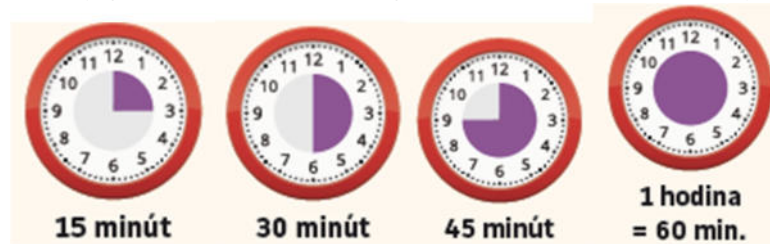
Poznámka: Sekundy sa budú preberať v treťom ročníku.

Didaktické odporúčania:

Naším cieľom bolo, aby žiaci nemali dve takmer identické hodiny zamerané na porozumenie čítania času z hodín za sebou. Preto je táto druhá lekcia je zaradená až po prestávke. Majú tak viac času na to, pripraviť sa na náročnejšiu látku. Zároveň sa vytvára priestor na efektívnejšie zopakovanie prebratého učiva z prvej lekcie.

Pre mnohých žiakov môže byť prirodzené myslieť retrospektívne ("1:45 je trištvрте na jednu"), a preto je potrebné ich jemne nasmerovať k tomu, že štvrt' a trištvрте vždy ukazujú k nasledujúcej

hodine. **Čas vždy ukazuje, koľko minút zostáva do ďalšej celej hodiny.** Na hodinách, keď veľká ručička ukazuje na "9" (1:45), už sme blízko dvoch hodín – trištvрте na dve. Môžete na tabuľu nakresliť kruhový diagram rozdelený na štvrtiny, kde každá štvrtina predstavuje časť hodiny (štvrt', pol, trištvрте, celá). Ukážte, ako sa čas približuje k ďalšej hodine.

Začnite od jednoduchšej predstavy: **Pozeralíme sa dopredu, nie dozadu.**

Najprv precvičujte celú hodinu a pol hodinu. Potom pridajte štvrt' a trištvрте. Používajte frázy ako "blízko ktorej hodiny už sme".

Úloha 1: Prepísovanie času z ručičkových hodín

● **Účel:** Dokázať prečítať čas z ručičkových hodín a prepísať ho v digitálnom zápise.

Je dôležité postupne gradovať náročnosť výučby a začať s jednoduchšími časmi, ako sú pol, potom štvrt', a trištvрте, ktoré majú jasné vizuálne prepojenie na pozíciu ručičiek na hodinách. Až keď žiaci tieto koncepty bezpečne zvládnu, je vhodné prejsť na zložitejšie časy, ako napríklad "za 5 minút dvanásť" alebo "o 10 minút pol druhej". Takýto postup im umožní lepšie pochopiť princípy určovania času a vyhnúť sa zbytočnej frustrácii pri učení zložitejších konceptov.

Úloha 2: Kreslenie ručičiek na hodinách

● **Účel:** Upevniť základné časové fakty.

Prepíš nasledovné čísla do viet tak, aby boli správne:

60 24 12 15 45 30

2 Jeden deň má hodín. Štvrt' hodiny má minút.

Jedna hodina má minút. Jedna vyučovací hodina má minút.

Pol hodiny má minút. Na poludnie, teda na obed, je hodín.

Ak má u vás vyučovací hodina menej alebo viac ako 45 minút, zmeňte zadanie.

Pri poslednej podúlohe môžete vysvetliť, že obed môže byť samozrejme aj v inom čase ako o 12:00, ale obvykle sa o čase po 12:00 hovorí, že je *poobede*.

Úloha 3: Prepísanie čísel do analógových hodín

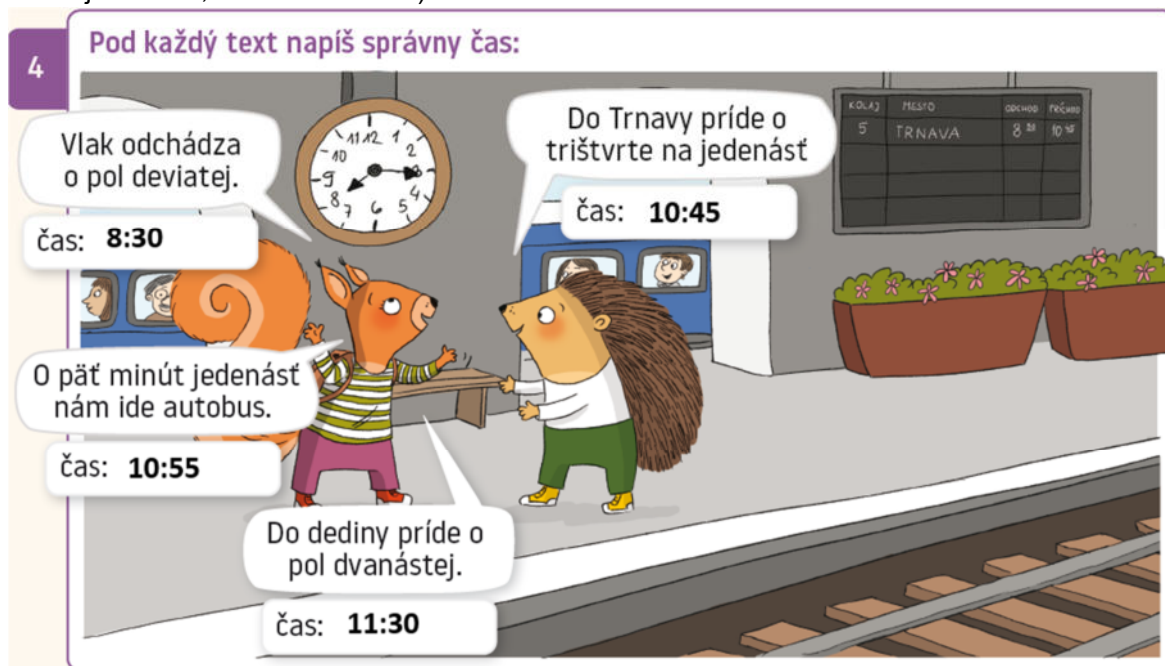
● **Účel:** Zobrazíť správnu polohu ručičiek pre zadaný čas.

Úloha 4: Prepísanie čísel do viet

- **Účel:** Doplniť správne číselné údaje do základných informácií o čase.

Žiaci prepisujú zložitejšie časy v slovnej podobe do číselnej. Niektorí si asi všimnú, že riešenia prvých dvoch podúloh nájdu na digitálnej tabuli na obrázku.

Pri tejto úlohe môžete žiakom vysvetliť základný princíp cestovných poriadkov (k tomu sa vrátíme v tretej učebnici, v treťom ročníku).

Diskusné otázky na konci:

1. o 12:30
2. o 18:15 (6:15 večer)

36|ČO UŽ SME SA NAUČILI? (2. zopakovanie)

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
(Zopakovanie 2)	orientovať sa v čase pomocou konvenčných prostriedkov určovania času	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy zo ŠVP: meranie času		

Zopakovanie 2

1 Doplň, ako za sebou nasledujú dni:

piatok sobota nedeľa pondelok utorok streda štvrtok

Napiš dni v rýdži odzadu, teda naopak:

nedeľa sobota piatok štvrtok streda utorok pondelok

2 Doplň správne názvy dní do prázdnych políček:

Lúža a Oto išli v piatok vlakom na výlet. Lúža cestou na výlet hovorí Otovi:

„Včera, vo _____, prišlo.

Ale zajtra, v _____, má byť pekne.

Pozajtra, v _____, sa vraciame späť do mesta.

O tri dni, v _____, začína zas škola.“

3 Napiš správne názvy mesiacov v roku:

Mesiace po júne sa volá _____ júl _____.

Mesiace pred októbrom sa volá _____ september _____.

Druhý mesiac v roku sa volá _____ február _____.

Mesiace pred januárom sa volá _____ december _____.

Ova mesiace, kedy máme letné prázdniny sú _____.

1. _____ júl _____ a 2. _____ august _____.

4 Napiš všetkých 12 mesiacov v roku - v poradí, ako za sebou nasledujú.

1. január	5. máj	9. september
2. február	6. jún	10. október
3. marec	7. júl	11. november
4. apríl	8. august	12. december

5 Pod hodiny napíš, aký je na nich čas:

6:00 1:15 12:45 3:35 8:50 11:55

6 Do hodín napíš čas, kedy cez deň robíš tieto veci:

Zobúdzam sa. Idem do školy. Zvoní a pripravujem sa na prvú hodinu v škole. Obedujem.

Odchádzam zo školy. Večeriam. Umývam si zuby pred spaním. Idem spať.

7 Spoj obrázok budovy so správnym slovom – podľa toho, kedy bola budova postavená:

pred stovkami rokov pred desiatkami rokov pred viac ako sto rokmi pred niekoľkým rokmi

Vzdelávacie výstupy (podľa čísla úlohy):

1. Určiť poradie dní v týždni správne aj odzadu.
2. Doplniť názvy dní do viet podľa kontextu.
3. Pomenovať mesiace v roku.
4. Správne zoradiť mesiace v roku.
5. Prečítať a určiť čas z ručičkových hodín.
6. Zapísať svoj bežný denný režim podľa hodín.
7. Priradiť stavby k obdobiam, kedy boli postavené.

💡 **Tipy:** Pri úlohe 2 môžete nechať žiakov ukázať si na prstoch, ako dni „počítajú“ dopredu/dozadu.

Pri úlohe 3 – Opakujte mesiace v poradí ako básničku – pomáha to lepšiemu zapamätaniu.

Pri úlohe 5 môžu niektorí žiaci interpretovať čas ako poobedný alebo večerný: 6:00/18:00, 1:15/13:15, 3:35/15:35, 8:50/20:50 či 11:55/23:55.

Pri úlohe 7 – historických obrázkoch – vysvetlite žiakom rozdiel medzi „pred sto rokmi“ a „pred desiatimi rokmi“ cez názorné príklady (starý hrad / nové sídlisko).

38|KDE JE TÁ VEC? KDE JE TO MIESTO?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Určovanie relatívnej polohy vybraného objektu voči inému objektu (rovno, vpravo, vľavo, hore, dole, blízko, ďaleko, pred, za a i.) v teréne alebo na mape (v pláne) a navigácia na trase medzi nimi s využitím orientačných bodov.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Správne používať priestorové slová (vpravo, vľavo, hore, dole, pred, za, blízko, ďaleko) pri opisovaní polohy predmetov a orientácii v priestore. Rozvíjať priestorové myslenie a navigačné schopnosti pomocou jednoduchých inštrukcií.

Didaktické odporúčania:

- **Postupné zavádzanie pojmov a gradácia náročnosti:** Začnite s pojmami, ktoré sú žiakom prirodzene známe, napríklad *vľavo* a *vpravo*, *hore*, *dole*, *pred*, *za*, pričom ich vizualizujte pomocou predmetov v triede.
- **Praktické cvičenia v priestore:** Pracujte s priestorom triedy. Môžete žiakov povzbudiť, aby sa pohybovali v triede podľa vašich inštrukcií alebo sa navigovali vo dvojiciach (napr. „Choď tri kroky dopredu, potom sa otoč doľava“).

Úvod:

„Keď chceme povedať, kde niečo je, potrebujeme použiť správne slová. Pomôžu nám nájsť cestu, hľadať veci a orientovať sa aj na nových miestach.“

Otázky na rozbeh:

- „Vieš ukázať, kde je vpravo?“
- „Vieš ukázať, kde je hore?“
- „Kedy sa ti už stalo, že si musel niečo nájsť podľa pokynov?“

Úloha 1: Zakrúžkuj správne slovo na určenie polohy predmetu.

- **Účel:** Určiť polohu predmetov na obrázku pomocou priestorových slov.

Odporúčanie: Prejdite spolu prvý príklad, ukážte si na obrázku, kde je stan, lopta, obraz atď.

Pomôž veveričke Lujze a ježkovi Otovi nájsť veci v ich izbe.

Zakrúžkuj vždy jedno správne slovo z dvoch možností:

Stan je za pred skriňou so zásuvkami.

Obráz s robotom visí hore dole.

Posteľ je pred medzi knižnicou a skriňou so zásuvkami.

Lopta je na obrázku vpravo hore vľavo hore vpravo dole vľavo dole

Kačka je vpravo hore vľavo hore vpravo dole vľavo dole.

- „Bolo ťažké určiť, čo je vľavo alebo vpravo, keď som sa otáčal/a.“
- 2. **V čom nám pomáhajú slová vľavo, vpravo, pred, nad, blízko...?**
 - „Pomáhajú nám nájsť cestu.“
 - „Vďaka nim viem lepšie vysvetliť, kde niečo je.“
 - „Používame ich, keď ukazujeme niekomu cestu alebo hľadáme veci.“
- 3. **Čo je z tvojej triedy ďalej – telocvičňa alebo jedáleň? Popíš, ako sa tam dostaneš.**

40 | AKO SA NA VECI A MIESTA POZERÁME

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Určovanie orientačných bodov v okolí školy, vyhľadávanie vybraných objektov, vytváranie predstáv o priestorových vzťahoch v škole, v obci a jej okolí.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	čítať obsah jednoduchej mapy s porozumením významu v nej použitých farieb a základných mapových znakov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy zo ŠVP: mapa		

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Rozlišovať pohľady na objekty a miesta z rôznych perspektív (zboku, zhora, z uhla). Rozvíjať schopnosť predstaviť si priestorové vzťahy a objekty z vtácej perspektívy. Precvičiť schopnosť lokalizovať objekty na pláne a mapách na základnej úrovni.

Didaktické odporúčania:

Vizuálna pomôcka: Pred začatím úlohy demonštrujte na reálnom predmete (napr. kocka, krabica), ako vyzerá z rôznych uhlov pohľadu – zboku, zhora, pod uhlom. Ak nemáte predmety z úlohy č. 1, skúste si ich pripraviť (šálka, krabica).

Úvod: „Veci vyzerajú rôzne, keď sa na ne pozeráme z rôznych strán. Aj auto alebo dom vyzerá inak, keď ho vidíme zboku a úplne inak, keď sa naň pozeráme zhora.“

Predstavte rôzne pohľady na auto a postavičky Lujzy a Ota z úvodného komiksu.

Úloha 1: Pozorovanie objektov v triede a ich kresba zhora

● **Účel:** Pozorovať objekty v triede a zobrazovať ich zhora (z vtácej perspektívy).

Odporúčanie: Vyzvite žiakov, aby sa pozreli na predmety najprv zboku, z uhlu a potom si ich predstavili zhora. Ak majú problém, pomôžte im predmet otočiť alebo pozrieť sa naň zhora (dbajte pri tom na bezpečnosť).

Úloha 2: Identifikácia miest na obrázkoch

● **Účel:** Vyhľadať a porovnať rovnaké objekty na rôznych zobrazeniach.

Odporúčanie: Spýtajte sa žiakov, ako dokážu rozpoznať rovnaké miesto na dvoch rôznych pohľadoch. Uveďte príklady, napríklad „Rieka je na oboch obrázkoch modrá a vinie sa ako dlhá čiara.“

Žiakov sa môžete opýtať, kam by išli, ak by chceli mať dobrý výhľad na obec alebo okolie? Čo by si odtiaľ videl/a? Mali by prísť na to, že týmito bodmi sú napríklad kostolná veža, vyhládka na kopci a pod.

■ Úloha 3: Prekreslenie objektov z pohľadu zhora

● **Účel:** Prekresliť väčšie objekty tak, ako by ich videli zhora.

Pri treťom a štvrtom obrázku sa už niektorí žiaci môžu trápiť. Môžete im pomôcť a spoločne nakresliť správne riešenie na tabuľu.

Diskusia a očakávané odpovede:

- Prečo je dobré pozerat' sa na rôzne miesta zhora?**
 - „Lepšie vidíme, kde čo je.“
 - „Vidíme všetky veci naraz.“
 - „Môžeme si to nakresliť na mapu.“
- Takýto pohľad voláme „vtáčia perspektíva“. Vieš prečo?**
 - „Lebo vtáci sa na zem a veci pozerajú zhora, keď letia.“
 - „Vyzerá to tak, ako keby sme boli vtáci.“
- Akým spôsobom môžeme odfotiť miesta zhora?**
 - „Drony.“
 - „Satelity.“
 - „Lietadlá.“

42|MOJA CESTA DO ŠKOLY

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	 Cieľ
Opis a zaznamenávanie cesty do školy alebo k inému objektu v obci a miestnej krajine.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	čítať obsah jednoduchej mapy s porozumením významu v nej použitých farieb a základných mapových znakov	
Pojmy zo ŠVP: orientácia, mapa, legenda		

● Zhrnutie a cieľ lekcie:

Porozumieť základným mapovým symbolom a legende. Osvojiť si prvé základy čítania mapy pomocou jednoduchých smerov (vpravo, vľavo, hore, dole). Vytvoriť vlastnú (veľmi) jednoduchú mapu cesty do školy na základe pozorovania alebo predstáv.

Didaktické odporúčania:

1. **Pohyb v priestore:** Ak je to možné, vezmite žiakov na prechádzku okolo školy a nechajte ich pozorovať reálne orientačné body. Spýtajte sa ich na jednoduché otázky: „Čo je vľavo?“ „Čo je za nami?“
2. **Kreatívne kreslenie:** Povzbudte žiakov, aby pri kreslení svojej mapy zapojili fantáziu, no súčasne používali základné mapové symboly. Pre uľahčenie im môžete ukázať, ako sa kreslí dom, strom alebo cesta. Podporujte jednoduchosť – nevyžadujte detailné kresby.

■ Úloha 1: Čítanie mapy a určenie polohy objektov

● **Účel:** Opísať polohu miest na mape pomocou smerových pojmov ako „vľavo“, „vpravo“, „hore“, „dole“.

Vysvetlite, ako pracovať s mapou a čo jednotlivé symboly legendy znamenajú.

Vyzvite žiakov, aby našli objekty podľa legendy a odpovedali na otázky.

Povzbudte ich, aby používali čo najpresnejšie opisy. Napr. „V spodnom okraji obrázka, pod Školskou ulicou“ (kostol) a pod.

■ Úloha 2: Navigácia na trase k vodopádu

● **Účel:** Opísať cestu podľa jednoduchej mapy a vymenovať pozorované miesta.

- Nechajte žiakov nasledovať mapu a opísať, čo videli na ceste k vodopádu.
- Ak je potrebné, prejdite trasu spoločne a ukážte, ako sa v texte popisuje cesta.

♦ **Tip:** Povzbudzujte používať smerové a opisné slová: **popri rieke, cez most, pri lese.**

■ Úloha 3: Tvorba vlastnej mapy cesty do školy

● **Účel:** Vytvoriť vlastnú mapu so základnými prvkami a legendou.

Povzbudte žiakov, aby si spomenuli na objekty, ktoré vidia na svojej ceste do školy.

Pomôžte im identifikovať významné orientačné body (napr. obchod, park, križovatku) a použiť vhodné symboly.

Pripomente, že mapa má byť jednoduchá a prehľadná.

Pri tejto úlohe budú zrejme veľké rozdiely v kvalite výstupov žiakov. Mladší žiaci alebo žiaci s menšími skúsenosťami s mapami môžu mať problémy s chápaním vzťahu medzi priestorovou realitou a jej zjednodušeným zobrazením na mape. Žiaci, ktorí do školy cestujú autom môžu mať obmedzenejšie predstavy o ceste a orientačných bodoch ako tí, ktorí do nej cestujú pešo (alebo na bicykli). A niektorí žiaci môžu byť zručnejší v kreslení a lepšie si poradia so zobrazením objektov a symbolov na mape.

Diskusia a očakávané odpovede:

1. **Dnes sme nakreslili jednoduchú mapu. Čo sa ti kreslilo ľahko a čo ťažšie?**
 - „Ľahko sa mi kreslil dom, ale ťažšie bolo nakresliť cestu.“
 - „Strom bol jednoduchý, ale rieku som nevedel/a, ako nakresliť.“
2. **V čom nám mapy pomáhajú?**
 - „Pomáhajú nám nájsť cestu, nestratiť sa, lepšie sa orientovať v neznámom prostredí.“
3. **Kde všade si sa už s mapami stretol?**
 - „V škole, v telefóne (navigácia), na turistickom chodníku, v nákupnom centre, na stanici, v autobuse, v knihe.“

44|SEVER, VÝCHOD, JUH A ZÁPAD

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Orientovanie sa podľa svetových strán v teréne	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	čítať obsah jednoduchšej mapy s porozumením významu v nej použitých farieb a základných mapových znakov	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy zo ŠVP: svetové strany		

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Pomenovať svetové strany, vysvetliť ich význam a orientovať sa podľa nich.

Didaktické odporúčania

- Použite kompas alebo buzolu, ak je to možné. Alternatívne aplikáciu na telefóne s funkciou a vizuálom kompasu. Nechajte žiakov ukazovať svetové strany priamo v triede
- Povedzte žiakom, že **východ** je miesto, kde **vychádza** slnko, a **západ** tam, kde **zapadá**. To im pomôže lepšie zapamätať smery.
- Na začiatok používajte len hlavné svetové strany, neskôr môžete pridať aj vedľajšie (SZ, JZ, JV, SV).

Úvod: Aby sme sa vedeli lepšie orientovať, používame svetové strany: sever, východ, juh a západ. Pomáhajú nám nájsť správny smer a nestratiť sa.

Úloha 1: Pomôž Lujze a Otovi

● **Účel:** Pomenovať svetové strany podľa ich špecifik.

Pomôcka: Podľa **ružice svetových strán** (začiatkové písmená) bude ľahké určiť správne svetové strany. Tento princíp žiakom vysvetlite až neskôr. Odporúčame spomenúť, že je zvykom, že mapy sú **orientované na sever**. To znamená, že na hornej strane je sever a na dolnej juh.

✚ **Tip:** Nechajte žiakov dopĺňať odpovede najprv ústne, potom písomne.

Úloha 2: Navigácia na farme

● **Účel:** Použiť názvy svetových strán na orientáciu v priestore.

Zamerajte sa na spojenie textových pokynov so smermi na ružici.

Správne odpovede:

2

Pomôž zvieratám z farmy dostať sa tam, kam potrebujú.

Na čiaru zapíš v každom riadku správnu svetovú stranu: sever, východ, juh alebo západ.

Pes pôjde do budy na .

Kačky pôjdu k jazeru na .

Mačiatko pôjde k mame na .

Ovca pôjde k senu na .

Dom leží na farmy.

♦ **Tip:** Umožnite žiakom **kresliť** si aj vlastné cesty zvierat.

Úloha 3: Pomôž hasičom

● **Účel:** Precvičiť orientáciu podľa svetových strán na jednoduchej mape – v slede viacerých krokov.

Zdôraznite, že hasiči musia mať presné pokyny, aby našli miesto požiaru.

Správne odpovede:

3

Pomôž nájsť hasičom cestu k požiaru.

V každom riadku vyfarbi správnu odpoveď (sever, východ, juh alebo západ).

- Hasiči pôjdu popri kostole smerom na .
- Pri skalách odbočia na k jazeru.
- Potom odbočia na a pôjdu ku kruhovému objazdu.
- Na kruhovom objazde odbočia na k lesu.
- Pri lese odbočia zas na smerom k rieke.
- Potom odbočia na , smerom ku kopcom.
- Pri kopcoch odbočia na a konečne môžu hasiť požiar.

Diskusia a očakávané odpovede

1. **Podľa čoho sa volá svetová strana východ a západ?**
 - o Východ sa volá podľa toho, že tam vychádza slnko.
 - o Západ sa volá podľa toho, že tam slnko zapadá.
2. **Na ktorej svetovej strane v škole sa bude dariť kvetinám, ktoré majú radi veľa slnka a teplo? Prečo?**
 - o Na **juhu**, pretože tam dopadá viac slnečného svetla počas dňa.
3. **A na ktorej svetovej strane bude asi najchladnejšie?**
 - o Na **severe**, pretože tam je najmenej slnečného svetla.

Poznámka: Historicky je niekedy v slovenskom školskom prostredí zaužívané učenie svetových strán v poradí – sever, juh, východ a západ. V zahraničnej literatúre sa preferuje poradie SVJZ. Aj z dôvodu použitia mnemonickkej pomôcky a z dôvodu logickej nadväznosti sme sa rozhodli pre toto poradie. Neznamená to však, že je správne a tradičné poradie je nesprávne – rozhodnutie, ktoré budete učiť, je na vás.

64|VEL'KÁ NOC

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	 Cieľ
Oboznamovanie sa s pôvodom a rôznymi spôsobmi slávania sviatkov a dodržiavania tradícií vo svojej rodine, v rodine priateľov, spolužiakov, v obci, cirkvi a spoločnosti.	aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v komunite	6. Cieľ: Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.
Pojmy zo ŠVP: sviatky, tradície		

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Pochopiť význam Veľkej noci ako kresťanského aj jarného sviatku, vedieť rozpoznať jeho symboly a zvyky, a rozlišovať jednotlivé dni, ktoré sú s týmto sviatkom spojené.

Didaktické odporúčania:

- Nie všetci žiaci sa doma zúčastňujú tradičných osláv – podporte otvorenú diskusiu bez hodnotenia. Téma prepája náboženský a kultúrny rozmer, preto je dôležité zachovať neutrálne a vysvetľujúce podanie – s rešpektom k viere aj rôznorodosti tradícií.
- Posilnite porozumenie tomu, že sviatky spájajú rodiny a komunitu, a môžu mať rôzne podoby.

Úvod:

Veľká noc je významným kresťanským sviatkom, ktorý spája oslavu vzkriesenia Ježiša Krista s vítaním príchodu jari. Prečítajte si so žiakmi “komiks” o Ježišovom príbehu ukrižovania a vzkriesenia.

Otázky:

- Poznali ste tento príbeh? Čo bolo v ňom pre vás nové?

- Aké dôležité odkazy pre každého z nás ste v komikse našli?

Úloha 1: Symboly Veľkej noci:

- **Účel:** Rozlíšiť tradičné veľkonočné symboly od symbolov iných sviatkov.

Predložte žiakom obrázky a vyzvite ich, aby zakrúžkovali tie, ktoré považujú za symboly Veľkej noci.

Diskutujte:

- „Prečo práve tieto veci sú spojené s Veľkou nocou?“
- „Poznáte nejaké ďalšie symboly, ktoré nie sú na obrázku?“

Doplnenie odpovedí (skôr pre zaujímavosť – nemá zmysel všetky deťom vysvetľovať):

Baránok v kresťanskej tradícii predstavuje Ježiša Krista ako obetného baránka.

Bahniatka symbolizujú nový život a príchod jari. Posvätené ratolesti mali ochraňovať domácnosti pred chorobami a nešťastiami.

Korbáč je tradičný ľudový zvyk s pôvodom v pohanských rituáloch. Naši predkovia verili, že pošibanie zelenými vetvičkami odstraňuje choroby, zabezpečuje zdravie a omladzuje. Dotyk korbáča mal priniesť silu, krásu a vitalitu.

Zajac je symbolom zmŕtvychvstania a pripomína krátkosť života. V tradičných zvykoch je však považovaný aj za nositeľa šťastia.

Kríž je najvýznamnejším kresťanským symbolom, pretože pripomína ukrižovanie Ježiša Krista.

Voda je symbolom očistenia.

Vajíčko je starý symbol nového života, spájalo sa s pohanskými sviatkami oslavujúcimi jar. Tiež: Vajíčko sa stalo symbolom vzkriesenia. Tak ako Ježiš vstal z hrobu, vajíčko predstavuje nový život, ktorý sa objavuje zo škrupiny.

Kuriatka sú symbolom nového života, ktorý vzniká vo vajíčku. Liahnu sa na jar, v období Veľkej noci, a stali sa tak poslom jari a obľúbenou veľkonočnou dekoráciou.

Úloha 2: Dni Veľkej noci:

- **Účel:** Vedieť pomenovať hlavné dni veľkonočného týždňa a poznať ich základný význam.

Nechajte žiakov dopĺňať názvy veľkonočných dní (napr. Zelený štvrtok, Veľký piatok, Kvetná nedeľa) do prázdnych častí viet.

Pri každom dni vysvetlite, čo znamená a ako sa oslavuje:

- **Kvetná nedeľa:** Tento deň je týždeň pred Veľkonočnou nedeľou. Ľudia nosia do kostolov bahniatka.
- **Zelený štvrtok:** Jedia sa zelené jedlá.
- **Veľký piatok:** Deň smútku. Pripomína sa ukrižovanie Ježiša Krista.
- **Veľkonočný pondelok:** Rodinné stretnutia, oblievačka, šibačka, vajíčka.

Úloha 3: Tradície vo vlastnej rodine

- **Účel:** Podporiť osobnú reflexiu a zdieľanie rodinných tradícií.

Vyzvite žiakov, aby napísali alebo nakreslili, ako sa Veľká noc oslavuje v ich rodine.

Očakávané odpovede:

Maľovanie vajíčok, pečenie barančeka, stretnutia s rodinou, oblievačka, korbáčovanie, tvorenie výzdoby, veľkonočné jedlo – zákusky a pod...

Diskutujte o podobnostiach a rozdieloch v zvykoch, ktoré žiaci spomenú:

- „Maľujete vajíčka alebo pečiete niečo špeciálne?“
- „Kto vo vašej rodine šibe alebo oblieva?“

Diskusia a odpovede:

1. **„Čo sa ti páči a čo nepáči na tom, ako oslavujeme Veľkú noc?“**

Očakávané odpovede:

- Niektorí žiaci majú radi zvyky, iným môže vadiť oblievačka – rešpektujte názory.

2. **„Čo znamená, ak je nejaký deň štátny sviatok?“**

Vtedy nie je škola ani práca. Sú to dni, ktoré si štát oficiálne uctieva.

3. **„Aké iné štátne sviatky ešte poznáme?“**

Očakávané odpovede: Vianoce, Sviatok všetkých svätých, Nový rok...

46|ABY BOLO MIESTO, KDE ŽIJEM, PEKNÉ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
Spoznávanie prírodných a historických prvkov obce a jej okolia podľa miestnych daností (napríklad park, les, chránený strom, prírodná rezervácia, potok, rieka, rybník, vrch, kostol, socha, fontána, brána, hrad), vrátane posúdenia ich stavu (udržiavaný, neudržiavaný, bezpečný, nebezpečný a i.).	mať prehľad o významných prírodných, kultúrnych a historických prvkoch vo svojom okolí	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	uplatňovať šetrný vzťah k prírodným zdrojom a životnému prostrediu vo svojom okolí.	4. Cieľ: Rozlišovať a skúmať vzťahy medzi prírodným prostredím a činnosťou človeka
Pojmy zo ŠVP: prírodné a historické prvky		

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Naučiť vnímať historické a prírodné prvky v okolí, rozlíšiť udržiavané a neudržiavané miesta a uvedomiť si potrebu ochrany kultúrneho a prírodného dedičstva. Posilniť vzťah k vlastnej obci a prostrediu, v ktorom žiaci žijú, cez spoznávanie jeho krás a histórie.

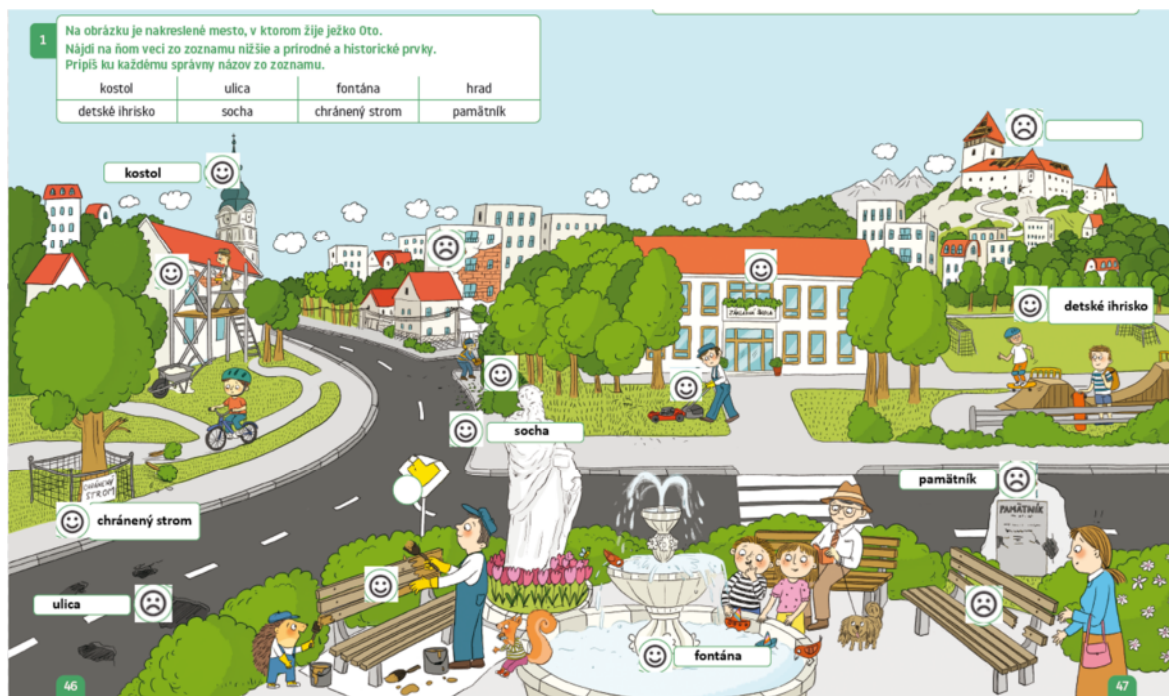
Didaktické odporúčania

- Začnite diskusiou o obci, kde žiaci bývajú. Spýtajte sa, ktoré miesta považujú za najzaujímavejšie alebo najvzácnejšie.
- Povzbudte žiakov, aby sa pozerali na svoje okolie počas cesty do školy alebo na výletoch.

Úloha 1: Rozpoznávanie historických miest

● **Účel:** Identifikovať historické a prírodné prvky v okolí.

♦ **Tip:** Pracujte v skupine alebo spoločne – nech žiaci ukazujú prstom a čítajú nahlas názvy.

Úloha 2: Udržiavané a neudržiavané miesta

● **Účel:** Rozlíšiť starostlivosť o miesta v okolí.

Diskutujte so žiakmi o tom, ako sa o niektoré miesta ľudia starajú a prečo sú dôležité. Ukážte na ilustrácii rozdiel medzi udržiavanými a neudržiavanými miestami.

Pri oprave budovy pri kostole môžu niektorí žiaci tvrdiť, že budova je neudržiavaná. Svojim spôsobom majú pravdu – bola neudržiavaná, ale teraz je opravovaná, teda je už udržiavaná. Môžete diskutovať o tom, prečo je potrebné budovy, miesta a veci opravovať.

♦ **Tip:** Povzbudzujte žiakov, aby si uvedomovali aj malé detaily (čistota, stav budov, lavičiek).

Úloha 3: Vlastné príklady historických miest

● **Účel:** Pomenovať a opísať historické miesta vo svojom okolí.

Povzbudzte žiakov, aby spomenuli na historické miesta (pamiatky) z okolia, prípadne aj také, ktoré videli či navštívili počas výletov alebo prázdnin. Môžu to byť aj menej známe miesta v ich okolí.

♦ **Tip:** Nemusíte žiakov nútiť vyplniť všetky políčka úlohy.

Úloha 4: Slovenské pamiatky

● **Účel:** Identifikovať známe slovenské pamiatky.

♦ **Tip:** Môžete spomenúť, ktorá z pamiatok je najbližšie k polohe školy. Môžete žiakom opísať tieto miesta a približnú polohu, ak ich nepoznajú.

Úloha 5: Starostlivosť o okolie

- **Účel:** Uvedomiť si význam starostlivosti o svoje okolie.

Odpovede žiakov môžete doplniť o tieto:

- Prečo je podľa teba dôležité starať sa o svoje veci a okolie?**
 - „Ak sa o veci a okolie staráme, vydržia dlhšie.“
 - „Cítim sa potom na tomto mieste dobre my aj ostatní ľudia.“
- Ako môžeš ty sám udržiavať školu, svoje okolie, dedinu alebo mesto čisté a pekné?**
 - „Môžem pomáhať s upratovaním a nevyhadzovať odpadky na zem.“
 - „Môžem sa starať o kvety a rastliny.“
 - „Keď nájdem nejaký odpadok, hodím ho do (správneho) koša.“
 - „Upozorním kamarátov, aby dané miesto neznečisťovali.“

50|PRÍRODA V MOJOM OKOLÍ

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	 Cieľ
Rozlišovanie pojmov podľa podmienok obce (napríklad dolina, údolie, vrch, pohorie, tiesňava, rovina, rieka, potok, jazero, rybník, breh, ostrov, les, pole, kameňolom, námestie, ulica).	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	rozpoznať vzájomné vzťahy medzi človekom a krajinou na príkladoch z miestnej krajiny	4. Cieľ: Rozlišovať a skúmať vzťahy medzi prírodným prostredím a činnosťou človeka
	uplatňovať šetrný vzťah k prírodným zdrojom a životnému prostrediu vo svojom okolí.	
Pojmy zo ŠVP: prírodné a umelé prostredie, obec		

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Pomenovať prírodné prvky v krajine, rozlíšiť prirodzené a človekom vytvorené miesta a pochopiť význam ochrany prírody.

Didaktické odporúčania:

- **Príprava na hodinu:** Uistite sa, že žiaci poznajú význam základných pojmov ako les, rieka alebo pohorie. Pre žiakov, ktorí sa s týmito pojmi menej stretávajú, odporúčame priniesť fotografie alebo obrázky reálnych miest.
- **Tajnička:** Motivujte žiakov tým, že riešenie tajničky odhalí dôležité posolstvo („Chráňme prírodu“). Ak majú niektorí žiaci problémy s riešením, poskytnite im nápovedu alebo ich vyzvite, aby spolupracovali v malých skupinách.

Úloha 1 a 2: Obrázok a tajnička

- **Účel:** Identifikovať prírodné miesta na obrázku.

Žiaci by mali najskôr vpísať slová do obrázkov, až potom môžu vyplniť tajničku. S pojmi sa tak lepšie zoznámia a riešenie tajničky môže byť pre nich jednoduchšie.

Lúštenie tajničky môžete úplne vynechať a vyzvať žiakov, aby si ju vyplnili doma. Riešenie tajničky nemá zásadný pedagogický význam, slúži len na upevňovanie pojmov. V tomto prípade aj ako námet na diskusiu o ochrane prírody. Aj preto je toto jediná tajnička, ktorú v tejto sade učebníc nájdete.

✦ **Tip:** Žiakom odporučte, aby postupovali od jednoduchších výrazov ku komplikovanejším. Nemusia ísť od prvého pojmu v tajničke.

✦ **Tip:** Odporúčame prácu v skupine.

Správne riešenie tajničky:

V našom okolí žijú mnohé živočíchy i rastliny a tečie tam potok alebo rieka, v ktorej je tiež život. Slovensko je hornatá krajina s pohoriami a vysočinami. Na Slovensku sú aj rozsiahle nížiny, teda rovinaté miesta.

1. Na obrázku je nakreslená príroda v okolí dediny, pri ktorej býva Lúža. Nájdí na obrázku tieto prírodné a historické prvky.

les	rieka	breh	rovina
jazero	vodopád	ostrov	údolie
pole	potok	vrchol	tiesňava
prameň	rybník	pohorie	kameňolom

Pri doplnení tajničky ti pomôžu slová z predchádzajúcej úlohy.

- Najvyšší bod vysokého vrchu je **V R CH O L**
- Z prameňa vzniká potok a z potoka vzniká **R I E K A**
- Veľa vody, ktorá padá dole z kopca alebo cez skaly sa volá **V O D O P Á D**
- Úzka dolina obklopená strmými svahmi sa volá **T I E S Ň A V A**
- Miesto, kde sa ťaží kameň sa volá **K A M E Ň O L O M**
- Miesto, kde husto rastú stromy, sa nazýva **L E S**
- Orná pôda alebo plocha, na ktorej sa pestujú rastliny je **P O L E**
- Široká, rovná oblasť sa volá **R O V I N A**
- Vodná nádrž, v ktorej chováme ryby sa nazýva **R Y B N Í K**
- Pevnina obklopená vodou sa nazýva **O S T R O V**
- Skupina vrchov obklopená nížinou sa volá **P O H O R I E**
- Hlboká dolina medzi vrchmi sa nazýva **Ú D O L I E**
- Na **B R E H U** potoka, rieky alebo jazera sa dobre leží.

Na záver úlohy odporúčame žiakov sa spýtať: 1. *Prečo by sme mali prírodu chrániť?* 2. *Ako by sme ju mohli chrániť?* 3. *Ako ju môžeš chrániť ty?*

Pokračujte úlohami na ďalšej dvojstrane.

✦ **Tip:** Ak budete vidieť, že nestíhate, vyberte si úlohy, ktoré považujete za dôležitejšie.

Úloha 3: Miesta vytvorené človekom

● **Účel:** Rozlíšiť prírodné miesta a miesta vytvorené človekom.

Ktoré z týchto miest vytvoril človek? Označ ich panáčikom.
(Sú to *kameňolom*, *rybník*, *polia* a obvykle aj *lúky*.)

Úloha 4: Vlastnými slovami odpovedz na otázky (možné/očakávané odpovede):

- **Účel:** Uvedomiť si potrebu ochrany prírody a vyjadriť osobný zážitok.

Prečo je dôležité prírodu chrániť?

Všetci sme súčasťou prírody. Príroda nám poskytuje to najdôležitejšie: vzduch, vodu a jedlo. Zároveň je veľmi krehká a ak ju poškodzujeme, môže sa nenávratne zničiť. Ak ničíme prírodu, ničíme aj miesto, v ktorom žijeme a na ktorom sme závislí.

Ako ju môžeš chrániť?

Možností je veľmi veľa. Z začať môžeme tým, že ju nebudeme vedome ničiť, napríklad znečisťovaním odpadkami alebo poškodzovaním rastlín. Pokračovať môžeme tým, že nebudeme kupovať veci, ktoré nepotrebujeme, a ktoré aj tak skončia v odpade. Alebo tým, že uprednostníme chôdzu, bicykel, vlak či autobus pred vozením sa v aute.

▣ **Úloha 6:** Ku každému obrázku nakresli krúžok podľa veľkosti:

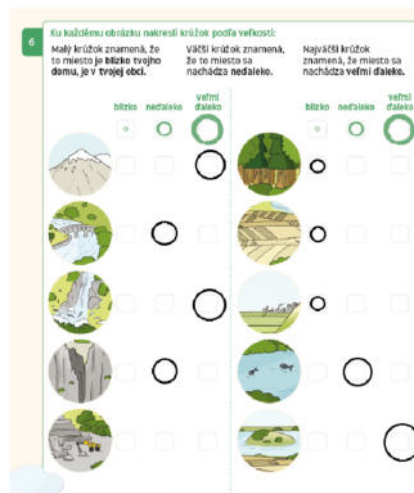
- **Účel:** Pochopiť rozdiel medzi miestami blízko a ďaleko.

Na začiatok je vhodné, aby žiaci pomenovali jednotlivé obrázky. Zopakujú si tým pojmy z predchádzajúcej časti hodiny.

Príklad:

Diskusia a očakávané odpovede:

1. **Ktoré z prírodných miest z obrázka a tajničky si doteraz nepoznal?**
Pravdepodobne: tiesňava, údolie, rovina, kameňolom a.i.
2. **Kde na Slovensku by sa dali nájsť tieto miesta?**
3. **Ako sa volá pohorie najbližšie k tvojej škole?**

54|KAM VEDIE TÁTO ZNAČKA?

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	 Cieľ
Využívanie turistického značenia pri plánovaní výletov a orientácii v teréne.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	mať prehľad o významných prírodných, kultúrnych a historických prvkoch vo svojom okolí	4. Cieľ: Rozlišovať a skúmať vzťahy medzi prírodným prostredím a činnosťou človeka
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	
Pojmy zo ŠVP: prírodné a umelé prostredie, obec		

● Zhrenutie a cieľ lekcie:

Vedieť rozpoznať turistické značenie, pochopiť jeho význam a použiť ho pri orientácii v prírode. Rozvíjať schopnosť pracovať s veľmi jednoduchou ilustrovanou mapou a plánovať trasu pomocou značenia. Precvičiť výpočty času potrebného na prechod trasy podľa smerovníka.

Didaktické odporúčania:

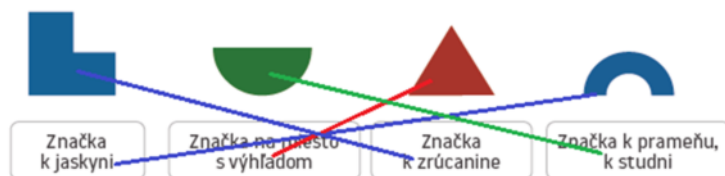
- Spýtajte sa žiakov, či už niekedy videli turistické značky alebo boli na túre. Vyzvite ich, aby spomenuli konkrétne miesta a zážitky.
- Uistite sa, že žiaci chápu, ako čítať čas na turistických smerovníkoch (napr. 0:30 h = polhodina).
- Dajte žiakom čas na samostatné riešenie úloh. Pri prepojení značiek so symbolmi a časovými výpočtami ich povzbudte, aby to najskôr skúšali sami (resp. v rámci skupiny). Pomôžte iba v prípade potreby.
- Pozrite si *Námety na prácu vonku* na konci učebnice, kde je aj úloha na prácu s turistickými značkami.

■ Úloha 1: Nakresli modrú značku na stĺp, žltú na strom a zelenú na kameň.

● **Účel:** Vytvoriť a rozlíšiť základné turistické značky.

■ Úloha 2: Lujza a Oto našli štyri značky. Prepoj ich so správnymi názvami:

● **Účel:** Pochopiť význam špeciálnych turistických značiek.

♦ **Tip:** Vysvetlite žiakom, že tieto značky dopĺňajú pásové značenie.

■ Úloha 3: Vyfarbi správnymi farbami cesty podľa turistického značenia na tabuľkách:

● **Účel:** Vypočítať časový úsek turistickej cesty podľa značenia.

- Na mape rozlišujeme farby trás:
 - **Modrá** vedie na hrad (0:30 h).
 - **Červená** vedie na kopec (1:00 h).
 - **Žltá** vedie k jaskyni (0:30 h).
 - **Zelená** vedie do mesta (0:30 h).

Môžete diskutovať o tom, že trvanie cesty je orientačné a môže sa líšiť v závislosti od terénu a rýchlosti chôdze. U žiakov tohto veku je potrebné počítať s tým, že im cesta pravdepodobne zaberie dlhšie, než uvádzajú odhady na turistických smerovníkoch.

Na Slovensku a v Česku používame podobné turistické značenie, ale s rozdielom, že české trasy uvádzajú vzdialenosti v kilometroch (nie v časových odhadoch ako u nás). V iných krajinách sa obvykle systém značenia výrazne líši od toho nášho.

Okrem klasického značenia existuje aj značenie pre cyklistov a v zime, na niektorých miestach, aj pre bežkárov.

Špeciálnym značením sú **náučné chodníky**. Tie vedú k zaujímavým lokalitám a počas putovania si na nich môžete prečítať text z informačných panelov. Značené sú šikmým zeleným pruhom v bielom štvorcovom poli.

♦ **Tip:** Možno je nejaký náučný chodník aj vo vašom okolí. V takom prípade môže byť dobrý nápad so žiakmi ho preskúmať. Viac napr. na: <https://naucechodniky.eu/>.

■ Úloha 4: Vypočítaj, ako dlho bude Lujze a Otovi trvať cesta:

● **Účel:** Vypočítať časový úsek turistickej cesty podľa značenia.

- Z mesta na hrad: 0:30 h (zelená) + 0:30 h (modrá) = **1:00 h**.
- Z kopca až k jaskyni: 1:00 h (červená) + 0:30 h (žltá) = **1:30 h**.

■ Úloha 5: Odpovedz na otázky:

● **Účel:** Reflektovať význam turistiky.

- Prečo ľudia chodia na turistiku?
 - Odpovede môžu byť: „Chcú vidieť krásnu prírodu (hory, výhľady, lesné zvieratá...), oddýchnuť si od práce a stresu, byť na čerstvom vzduchu, zlepšiť si kondíciu, stráviť čas s rodinou.“

Môžete sa žiakov spýtať, kam na turistiku chodia oni. Alebo ktoré sú najobľúbenejšie turistické lokality na Slovensku (Vysoké Tatry, s odstupom Nízke Tatry a Slovenský raj).

- Čo sa na turistike páči tebe?
 - Žiaci môžu odpovedať: „Mám rád hry pri vode, naháňačky alebo iné hry na lúke, zvieratá, ktoré môžem stretnúť, alebo spoločné zážitky s rodinou či kamarátmi.“

Diskusia a očakávané odpovede:

1. **Ako nájdeš cestu tam a späť, ak ideš na túru?**
 - o Podľa turistických značiek a smerovníkov a s pomocou mapy alebo navigácie na mobile.
2. **Kde je najbližšia turistická značka? Odkiaľ a kam vedie?**
 - o Žiaci môžu opísať značenie z ich okolia, ak ho poznajú. Ak nie, pomôžte im.

Doplňujúca informácia

Prečo máme turistické značky rôznych farieb?

Takto vždy vieme, akú značku máme sledovať. Ak by nemali rôzne farby, na križovatke viacerých značiek by sme mohli ľahko zablúdiť.

Okrem toho, značky majú aj svoj význam podľa farieb:

- červená - najdôležitejšie, hrebeňové a diaľkové turistické trasy,
- modrá - regionálne turistické trasy vedúce jedným pohorím,
- zelená - nástupové turistické trasy (napr. z doliny na hrebeň),
- žltá - krátke a jednoduché trasy nadväzujúce na významné chodníky.

56|OBJAVUJEME SVET OKOLO NÁS

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	 Cieľ
Hľadanie odpovedí na otázky o krajine mimo nášho zorného poľa – „Čo je za tým vrchom? Kam vedie táto cesta? Odkiaľ a kam tečie potok?“ a pod.	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.

Zhrnutie a cieľ lekcie:

Žiakov naučiť všímať si zaujímavosti v ich okolí, pomenovať prírodné prvky a rozvíjať vzťah k miestu, kde žijú. Rozvíjať schopnosť žiakov premýšľať nad priestorovými vzťahmi a pozorovať krajinu mimo ich bezprostredného dosahu.

Didaktické odporúčania

- Pri diskusii a úlohách pracujte s konkrétnymi príkladmi z okolia žiakov. Spýtajte sa ich na miesta, ktoré poznajú, alebo na výlety, ktoré podnikli s rodinou.
- Prezentujte aktivity ako dobrodružné skúmanie a objavovanie – žiaci môžu získať pocit, že sú malí detektívi, ktorí odhaľujú záhady svojho okolia.
- Umožnite žiakom prezentovať svoje kresby a popisy. Každý žiak tak môže prispieť do kolektívneho poznania miestnej krajiny.

Úvod:

„Aj blízko domova môžeme objaviť zaujímavé miesta: potoky, kopce, lúky, polia. Dnes sa naučíme všímať si ich a rozpoznávať ich názvy.“

Úloha 1: Dobrodružstvo Lujzy a Ota

● **Účel:** Precvičiť porozumenie čítanému textu a rozvíjanie orientačných schopností.

Text o dobrodružstve môžete žiakom prečítať pomaly a nahlas alebo ho môže prečítať žiak. Upozorníte žiakov, aby sledovali putovanie Lujzy a Ota po „kvázi mape“.

Očakávané odpovede (slúžia na otestovanie toho, či žiaci dokázali čítať s porozumením):

1. Do čoho sa vliala rieka?
 - **do jazera**
2. Čo na výlete nevideli?
 - **jaskyňu**

Úloha 2: Miesto, kde žijem

● **Účel:** Porozumieť základným geografickým prvkom v okolí a vedieť sa orientovať v krajine, kde žijeme.

Povzbudíte žiakov, aby si spomenuli na známe prírodné prvky vo svojom okolí. Úlohu je vhodné doplniť jedným z *Námetov na prácu vonku*, ktoré nájdete na konci učebnice.

Úloha 3: Miesta v okolí

● **Účel:** Porozumieť základným geografickým prvkom v okolí a vedieť sa orientovať v krajine, kde žijeme.

Niektorým žiakom to pôjde lepšie, iní sa môžu trochu trápiť. Pomôžte im navádzajúcimi otázkami, napr.:

- „Kam steká voda, keď prší?“ (potok/rieka)
- „Poznáš miesto, kam sa dá chodiť plávať?“ (jazero) „Poznáš názov toho jazera?“
- „Kde sú najbližšie kopce alebo lesy? Vieš, kam sa dá ísť na túru, lyžovať alebo sánkovať?“ (vrch/kopec)
- „Kde je blízke mesto, kam chodíte nakupovať?“ (väčšie mesto)

Úloha 4: Kresba miesta, kde žijem

● **Účel:** Vytvoriť vlastnú mapu prírodného okolia.

Povzbudíte žiakov, aby kreslili miesta z vlastnej predstavivosti. Pritom ich motivujte, aby si predstavili detaily ako tvar kopca, tok rieky alebo druhy stromov v lese. Žiakov povzbudíte, aby do kresby zahrnuli aj detaily ako stromy, zvieratá, budovy či cesty, ktoré poznajú. Ak žijú vo väčšom meste, môžu nakresliť mestský park alebo obľúbenú ulicu či námestie.

Diskusia a možné odpovede:

1. **Ktoré časti sa ti kreslili ľahko?**

2. Ktoré sa ti kreslili ťažšie?

- „Domy sa mi kreslili ľahko, stromy či potok boli ťažšie a kresliť námestie bolo najťažšie.“

3. Nakreslil si tam aj niektoré zo svojich obľúbených miest? Ktoré?

- „Áno, nakreslil/a som park, kam chodím venčiť psa.“
- „Nakreslil/a som ihrisko, kde hrávame futbal.“

58|ČO SME SA UŽ NAUČILI (3. zopakovanie)

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
(Zopakovanie 3)	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	uplatňovať šetrný vzťah k prírodným zdrojom a životnému prostrediu vo svojom okolí.	4. Cieľ: Rozlišovať a skúmať vzťahy medzi prírodným prostredím a činnosťou človeka
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy zo ŠVP: svetové strany, mapa		

● **Účel:** Opakovanie základných poznatkov o orientácii v priestore, čítaní máp, svetových stranách, turistickom značení a základných geografických pojmov.

■ **Úloha 1:** Vyfarbi deťom topánku na pravej nohe červenou farbou

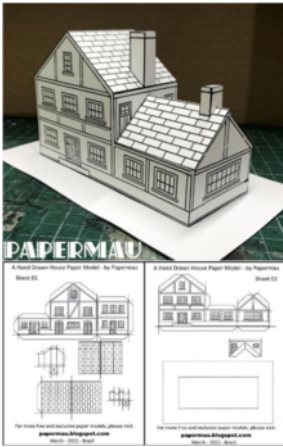
● Cieľom tejto úlohy je precvičiť schopnosť rozlišovať pravú a ľavú stranu v rôznych situáciách.

Žiaci môžu mať problém určiť pravú a ľavú stranu, najmä keď sú postavy na obrázku zobrazené v rôznych polohách, napríklad otočené hore nohami alebo natočené bokom. Táto úloha im pomáha zlepšiť priestorovú orientáciu a uvedomiť si, že pravá a ľavá strana ostávajú stále rovnaké bez ohľadu na polohu objektu.

♦ **Tip:** Využiť pri úlohách názorné ukážky (napr. ukázanie pravej a ľavej ruky/nohy na vlastnom tele).

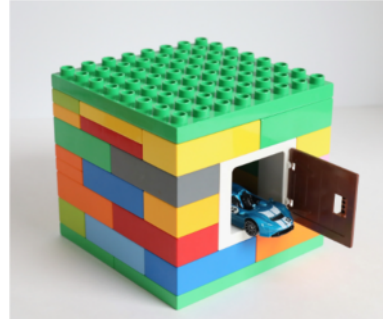
■ **Úloha 2:** Nakresli domy tak, ako by sme ich videli zhora – na mape

● **Účel:** Precvičiť priestorovú predstavivosť a rozpoznávanie tvarov pôdorysov.

Žiaci zrejme budú vedieť nakresliť prvý a pravdepodobne aj druhý obrázok bez väčších problémov. Pri treťom možno budú potrebovať pomoc.

Ideálny spôsob, ako tému spracovať je pracovať s modelmi domov. Napríklad papierovými modelmi. Môžete ich nájsť na internete, ak zadáte správne heslo, napr.: “papercraft free paper model of a house”. Ak máte šikovných žiakov, môžete s nimi takéto domy pripraviť napríklad v poobednom školskom klube.

Alternatívou je priniesť (alebo so žiakmi postaviť) jednoduché domy postavené zo stavebnice LEGO (alebo podobnej).

Obe alternatívy si vyžadujú dlhšiu prípravu, preto zvážte, či je takýto spôsob práce pre vás efektívny.

■ Úloha 3: Na smerovej ružici vyznač, kde sú svetové strany: sever, juh, východ a západ.

● Účel: Precvičiť určovanie svetových strán.

Môžete zopakovať mnemonickú pomôcku “Slepačí Vývar Je Zdravý”, podľa ktorej budú žiaci vedieť určiť následnosť svetových strán od severu – v smere hodinových ručičiek.

■ Úloha 4: Pozri sa na turistické značky. Rovnakou farbičkou vyfarbi miesta a správny čas, ktorý potrebujeme, aby sme sa na tieto miesta pešo dostali:

Pozri sa na turistické smerovky. Rovnakou farbičkou vyfarbi miesta a správny čas, ktorý potrebujeme, aby sme sa na tieto miesta pešo dostali:

KLÁŠTORISKO 744 m	NÁRODNÝ PARK SLOVENSKÝ RAJ	Hrabušice-mýto	jedna hodina
KLÁŠTORISKO / ČINGOV 0-05h	POD VŇAČOM HROBOM 0-45h	Kláštorská roklina	hodina a štvrt
ČINGOV / SMŤANÝ 4-30h	PODLESOK 1-45h	Hrdlo Hornádu	pol hodiny
SMŤANÝ / KYSEĽ 2-45h	KYSEĽ / MALÁ POLIANA 2-00h	Pod Kláštoriskom	hodina a pol
KLÁŠTORISKO / KYSEĽ 0-10h	POD KLÁŠTORISKOM 0-15h	Čingov	hodina a trištvrt
KYSEĽ / KYSEĽ 0-40h	HRDLO HORNÁDU 1-00h	Podlesok	štvrt hodiny
PODLESOK 6 km	HRABUŠICE-MÝTO 1-15h		
PRI PODLESKU 6,5 km	KLÁŠTORSKÁ ROKLINA 0-30h		

● Účel: Precvičiť čítanie a porozumenie turistických smerovníkov.

Značenie vpravo hore hovorí o tom, že sa nachádzame v **Národnom parku Slovenský raj**. Národný park je rozsiahle územie, kde je ochrana prírody na prvom mieste. Platia tu prísnejšie pravidlá ako inde, napríklad je tu väčšinou zakázané zakladať oheň, stanovať, zbierať lesné

plody, trhať rastliny, rušiť krikom zver, počúvať nahlas hudbu, či chodiť mimo turistických chodníkov.

✚ **Tip:** Žiakov môžete upozorniť aj na značku vľavo dole, ktorá je určená cykloturistom. Tá ukazuje vzdialenosť v kilometroch, je takisto v štyroch rôznych farbách a má označenie C.

✚ **Tip:** Veľmi bystrým deťom môžete vysvetliť aj podstatu značky vľavo hore, ktorá informuje o nadmorskej výške (744 m. n. m). V tomto veku je však učenie o tejto téme predčasné, dostanete sa k tomu v druhom cykle.

■ Úloha 5: Vlastnými slovami napíš, čo je to mapa a na čo slúži

● **Účel:** Precvičiť schopnosť vyjadriť vlastné poznanie.

Definícia z učebnice: Mapa je zjednodušený obraz krajiny, ako by sme sa na ňu pozerali z výšky. Vďaka mape vieme nájsť každé miesto a nikdy sa nestratíme.

(to je, samozrejme, veľmi zjednodušená definícia aj účel mapy)

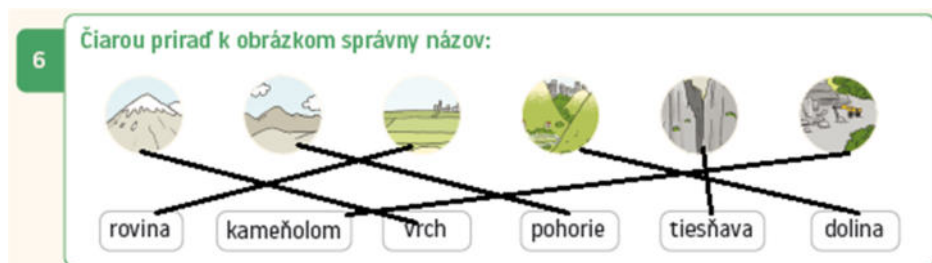
Možné odpovede žiakov:

- **Čo je to mapa?**
 - Mapa je obrázok zhora, ktorý ukazuje, kde sú rôzne miesta.
 - Je to nakreslený plán krajiny, mesta alebo iného miesta.
 - Je to papier alebo obrázok, kde vidíme, ako vyzerá zem.
- **Na čo slúži?**
 - Aby sme sa nestratili.
 - Aby sme vedeli, kam ísť.
 - Ukazuje cestu.
 - Aby sme vedeli, kde sú hory, lesy, rieky a mestá.

■ Úloha 6:

● **Účel:** Precvičiť rozpoznávanie geografických pojmov podľa obrázkov.

Správne riešenia úlohy:

Žiakom môžete poradiť, aby postupovali od jednoduchším obrázkom, čo by mohli byť prvé dva. Môžete im pomôcť aj otázkou: “Čo vidíte na poslednom obrázku?” (bager) “Na čo taký bager slúži?” (v tomto prípade na presun, resp. nakladanie kameňov, možno na štiepenie skaly).

66|CHYSTÁME SA NA PRÁZDNINY

Obsah tejto témy nie je súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	● Cieľ
<i>Téma nie je súčasťou ŠVP</i>	uplatňovať svoje práva a povinnosti v rôznych životných situáciách	8. Cieľ: Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote i v spoľžití s inými.

Túto lekciu použite, ak vám na ňu zvýšil čas. Ak nie, pokojne ju vynechajte. Obsahovo je spracovaná tak, že sa dá odučiť aj v iných predmetoch v záverečných dňoch školského roka. Napríklad na triednickej hodine, či počas “ranných kruhov” počas školského roka.

Zhrnutie a cieľ lekcie

Pripraviť sa na letné prázdniny, pochopiť ich význam, premýšľať nad bezpečnosťou, aktivitami a možnosťami rozvoja počas voľného času.

Didaktické odporúčania:

- Nehodnoťte žiakov podľa „náročnosti“ plánov – podporujte rovnocennosť rôznych zážitkov. Pripomeňte, že aj malé veci môžu byť veľkým dobrodružstvom.
- Počas diskusií zdôrazňujte bezpečnosť, rešpekt a zodpovednosť.
- Ak niektorí žiaci nemajú presné prázdninové plány, povzbudzte ich, aby premýšľali o aktivitách, ktoré môžu robiť doma alebo v blízkom okolí.

Úloha 1:

- **Účel:** Vedieť, čo všetko si treba zbalit, premýšľať prakticky.

Povzbudzte žiakov, aby rozmýšľali prakticky aj tvorivo. Pomôžte im premýšľať o aktivitách, ktoré plánujú, a veciach, ktoré si na ne potrebujú zbalit (napr. plavky na kúpanie, čiapku proti slnku).

Žiaci kreslia alebo zapisujú veci do kufra, napríklad: *oblúbenú hru alebo hračku, jedlo (maškrty), plavky, tričká, krátke nohavice, opaľovací krém, lieky, repelent, kniha, oblečenie, čiapku, fľašu na vodu, hygienické potreby, sandále, mobilný telefón alebo tablet...*

Úloha 2: Čo chceš cez prázdniny zažiť

- **Účel:** Premýšľať o zmysluplnom trávení voľného času počas prázdnin. Vyjadriť očakávania a túžby spojené s prázdninami.

Treba myslieť na to, aby sa niektorí žiaci necítili byť dotknutí, keď ich šťastnejší alebo privilegovanejší spolužiaci budú hovoriť o tom, ako pôjdu k moru a pod.

Zdôraznite, že zažiť sa toho dá veľa aj v blízkosti domova. Dôležitejšie ako obrázky z prázdnin je, aby sme boli medzi ľuďmi, na ktorých nám záleží.

Úloha 3:

- **Účel:** Vedieť pomenovať riziká a základné zásady bezpečnosti v lete.

Ku každému obrázku bezpečnostné rady:.

3 Počas prázdnín je dôležité starať sa o svoje zdravie a byť v bezpečí.
Ku každému obrázku napíš, na čo si treba v danej situácii dávať pozor:

Na čo si treba dať pozor? Treba nosiť pokrývku hlavy, používať opaľovací krém a piť veľa vody.	Na čo si treba dať pozor? Nikdy sa nekúpať bez dozoru dospelého. Ani v malom bazéne.
Na čo si treba dať pozor? Na cestu vstupovať len veľmi opatrne. Vždy sa pozeráť, či nejde auto.	Na čo si treba dať pozor? Na výšky liezť len pod dozorom dospelého a nie príliš vysoko. Liezť len na pevné konáre.

Ak si budeme dávať pozor, väčšine úrazov a poškodeniu zdravia sa dá predísť. Vieš, čo treba urobiť, ak sa tebe alebo niekomu z kamarátov stane úraz alebo nehoda? Uveď príklady.

Úloha 4:

- **Účel:** podporiť reflexiu a sebarozvoj – plánovanie vlastného učenia.

Pri tejto úlohe nadväzujeme na lekciu o osobných cieľoch.

- **Napíš, čo sa chceš naučiť a v čom sa zlepšiť:**
 - Napr.: plávať, lepšie jazdiť na bicykli, kresliť...
- **Prečo sa to chceš naučiť alebo sa v tom zlepšiť:**
 - Napr.: je to užitočné, zábavné, potrebujem sa v tom zlepšiť, aby som bol samostatnejší, naučím sa niečo nové...
- **Kto alebo čo ti v tom pomôže:**
 - Napr.: rodičia, starí rodičia, starší súrodenec, tréner, kamarát....

68|ČO UŽ VŠETKO VIEM

Obsah tejto témy nie je súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu...

...rátame s tým, že ju použijú iba niektorí z vás. To je v poriadku. Ak však máte čas, je vhodné zreflektovať celý školský rok práce s touto učebnicou a v tomto predmete. Samozrejme, tému môžete rozšíriť na celý rok a na všetky predmety, teda „Čo všetko už viem a naučil/a som sa v škole počas celého školského roka?“

Lekciu môžete spracovať aj na hodine výtvarnej výchovy, čím vhodne prepojíte tieto dva predmety. Na zhodnotenie kresbou si môžete zvoliť aj iný grafický formát, napríklad rebrík, ktorý bude evokovať pokrok smerom hore.

Ciele:

Zhodnotiť, čo sa žiaci počas roka naučili, a podporiť ich uvedomenie si vlastného pokroku. Povzbudiť žiakov k pozitívnemu pohľadu na učenie a získať spätnú väzbu o ich vnímaní predmetu. Rozvíjať tvorivé zručnosti žiakov a posilniť ich sebareflexiu.

Didaktické odporúčania:

- Povzbudte žiakov, aby premýšľali o tom, čo ich počas roka zaujalo alebo čo považujú za dôležité. Pripomeňte im rôzne témy a úlohy, ktorým sa venovali. Žiaci si môžu učebnicu rýchlo prelistovať, ale ak máte málo času, dbajte, aby ste ho s tým nestrávilí príliš veľa.
- Uistite sa, že každý žiak dokáže nájsť aspoň niekoľko vecí, ktoré sa počas roka naučil alebo si zlepšil. Ak niektorí žiaci budú potrebovať pomoc, môžete im dať nápovedy alebo im pomôcť s konkrétnymi príkladmi.
- Povzbudte žiakov, aby kvet dofarbili a pridali naň ďalšie listy alebo dekorácie. Aktivita tak podporí aj ich kreativitu a zručnosti.
- Po dokončení úlohy sa môžete so žiakmi porozprávať o tom, čo sa im na predmete páčilo, čo by chceli v budúcnosti zlepšiť, alebo ktoré témy ich najviac bavili.

Správne odpovede (očakávaná):

Každý žiak si individuálne zapisuje veci, ktoré si zapamätal. Očakávané odpovede môžu byť:

- Naučil som sa, ako určiť čas na hodinách.
- Viem, ako nájsť svetové strany.
- Poznám prírodné prvky v okolí obce.
- Viem, ako plánovať prázdniny a tráviť ich bezpečne.
- Rozumiem, čo je mapa a ako ju čítať.
- Viem, ako sa starať o prírodu a svoje okolie.
- Učil som sa orientovať v priestore a v teréne.
- Naučil som sa, prečo je dôležité mať ciele a plánovať.

Odpovede môžu byť aj jedno/dvoj slovné: o mape, o čase, svetové strany, o prírode,...

Diskusia a očakávané odpovede:

- **Čo sa ti na predmete najviac páčilo?**
 - „Bavilo ma kresliť mapy.“
 - „Rád som riešil úlohy o prírode a hodinách.“
 - „Páčili sa mi aktivity s Lujzou a Otom.“
- **Čo ťa na predmete prekvapilo alebo zaujalo?**
 - „Zaujímalo ma, ako fungujú turistické značky.“
 - „Prekvapilo ma, koľko rôznych zaujímavých miest je blízko našej obce.“
- **Čo by si chcel vedieť lepšie alebo zlepšiť?**

Zhrnutie:

Tento rok ste sa naučili veľa nových vecí, ktoré vám pomôžu lepšie spoznať svet okolo vás a orientovať sa v ňom. Každý úspech, ktorý ste dosiahli, je dôležitý a každý krok, ktorý ste urobili, vás posúva ďalej. Tešíme sa, čo všetko sa spolu naučíme v budúcom školskom roku!

70|NÁMETY NA PRÁCU VONKU

70|Ukáž správnu svetovú stranu!

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Orientovanie sa podľa svetových strán v teréne.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
Pojmy zo ŠVP: svetové strany		

● Ciele:

- Naučiť žiakov používať základné orientačné pomôcky (kompas, buzola, mobil s aplikáciou kompasu).
- Precvičiť určenie svetových strán v reálnom prostredí.
- Posilniť tímovú spoluprácu a praktické využitie získaných znalostí.

Didaktické odporúčania:

- Na začiatku hodiny vysvetlite princíp fungovania kompasu alebo buzoly a význam svetových strán. Pre demonštráciu môžete v priestore ukázať smer severu.
- Ak máte prístup k mobilným aplikáciám s mapami alebo kompasom, zapojte ich do aktivít.
- Prepojte pozorovanie prírody so svetovými stranami (slnečné strany, mach na stromoch a pod.)

Praktické aktivity vonku:

Priestor:

Na dvore školy, v parku alebo v prírode.

Ideálne práca v menších skupinách (4–5 žiakov).

Pomôcky:

- Kompas, buzola alebo mobil s aplikáciou kompasu (minimálne 1 pre skupinu).
- Pracovná učebnica (prázdna strana č. 69) alebo papier a pero.

Úloha 1: Žiaci v skupinách určia pomocou kompasu smer severu, východu, juhu a západu.

Úloha 2: Na základe určených svetových strán vytvoria smerovú ružicu na zemi, použitím prírodných materiálov (šišky, vetvičky, kamene, kúsky dreva).

Úloha 3: Žiaci pozorujú a zapisujú:

- **Čo vidia na:** severe, východe, juhu, západe.
- Zaznamenávajú rastliny, budovy a ďalšie prvky prostredia.

🔴 **Tip:** Viesť diskusiu – kde rastú určité stromy, kde stojí škola, kde vychádza slnko atď.

70|Turistické značky v okolí školy

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Využívanie turistického značenia pri plánovaní výletov a orientácii v teréne.	používať pojmy potrebné na orientáciu v miestnej krajine	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	mať prehľad o významných prírodných, kultúrnych a historických prvkoch vo svojom okolí	
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
Pojmy zo ŠVP: turistické značenie, orientácia		

● Ciele:

- Naučiť sa rozpoznávať turistické značky a ich význam.
- Precvičiť orientáciu podľa smerovníkov a značenia v teréne.
- Posilniť schopnosť čítať značky a plánovať trasu.

Didaktické odporúčania:

Priestor: Najlepšie v blízkosti turistického smerovníka. Ak v okolí školy chýba smerovník, pracujte na improvizovanom stanovisku.

Ideálna práca v skupinách.

Úloha 1:

- Žiaci „nájdú“ najbližší smerovník alebo turistickú značku.
- Skupiny zisťujú:
 - Akej farby sú turistické značky.
 - Na akých miestach sú značky umiestnené (napr. stromy, stĺpy).
 - Merajú vzdialenosť medzi dvoma značkami pomocou krokov.

Úloha 2:

Ak smerovník v okolí chýba:

- Diskutujte o možnostiach vytvorenia nového značenia.
- Žiaci môžu vyznačiť vlastnú turistickú trasu pomocou kriedy. Každá skupina použije inú farbu a nakreslí značky na stĺpy, rohy budov, kamene či stromy.

Úloha 3:

V triede si pozrite turistickú mapu okolia obce (papierová verzia alebo online napr. na mapy.kst.sk). Diskutujte o už existujúcich trasách a ich možných vylepšeniach.

71|Moje miesto z výšky

Obsahový štandard	Výkonový štandard	
	Žiak vie/dokáže:	Cieľ
Hľadanie odpovedí na otázky o krajine mimo nášho zorného poľa – „Čo je za tým vrchom? Kam vedie táto cesta? Odkiaľ a kam tečie potok?“ a pod.	mať prehľad o významných prírodných, kultúrnych a historických prvkoch vo svojom okolí	1. Cieľ: Identifikovať javy, procesy, udalosti a osoby významné pre život žiaka, komunitu a obec.
	získať informácie pozorovaním vo svojom okolí,	2. Cieľ: S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.
	zaznamenať, porovnať a triediť informácie slovne, pomocou zápiskov alebo jednoduchých grafických organizérov,	
	prezentovať výsledky svojej práce krátkym slovným opisom a v podobe nákresu, plagátu alebo modelu	
	orientovať sa v priestore podľa orientačných bodov,	
Pojmy zo ŠVP: miestna krajina, poloha v priestore, prírodné a historické prvky, svetové strany		

Priestor: Vyvýšené miesto v blízkosti školy – rozhľadňa, veža, výšková budova, hrad, kopec.

Pomôcky:

- Kompas, buzola alebo mobil s aplikáciou kompasu.
- Pracovná učebnica alebo papier a pero.

Úloha 1: Počas presunu pozorujte:

- Dopravné značky a ich význam.
- Rastliny a živočíchy cestou.
- Typy ciest (poľné cesty, vedľajšie, hlavné, diaľnice).

Úloha 2: Na vyvýšenom mieste pozorujte:

- **Svetové strany:** Čo vidíte na severe, juhu, východe a západe?
- **Cesty:** Ktoré cesty sú najdôležitejšie? Kam vedú?
- **Budovy:** Kde sa nachádzajú vyššie budovy, fabriky, parky?
- **Voda:** Vidíte rieku alebo potok? Odkiaľ priteká a kam tečie?

Diskusné otázky:

1. Prečo sú svetové strany a orientačné značky dôležité?
2. Aké miesta by ste označili vlastnými turistickými značkami? Prečo?
3. Ako sa cesty a budovy z výšky odlišujú od pohľadu zdola?

Zhrnutie:

Práca s turistickými značkami a svetovými stranami rozvíja schopnosť orientácie v priestore a precvičuje vnímanie okolia. Aktivita umožňuje žiakom lepšie spoznať svoje prostredie a chápať jeho štruktúru.